

Nauki biologiczne

POLSKIE TOWARZYSTWO ANATOMICZNE
Societas Anatomica Polonum

Rok zał.: 1926. (Nazwa poprz.: 1926-36 Polskie Towarzystwo Anatomiczno-Zoologiczne). **Siedziba:** 02-004 Warszawa, ul. Chałubińskiego 5. **Oddziały:** Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Zabrze-Rokitnica, Szczecin, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walny Zjazd, Zarząd Główny, sekcje i komisje. **Biblioteka:** 250 wol. (1976), 90 wol. (2003). **Archiwum.** **Liczba członków:** 400 (1976), 415 (2003). **Prezesi:** Henryk Hoyer (1926-37), Juliusz Zweibaum (1947-48), Ludwik Paszkiewicz (1948-51), Witold Sylwanowicz (1951-54), Kazimierz Krysiak (1954-57), Bronisława Konopacka (1957-59), Mieczysław Stelmasiak (1957-67), Stanisław Kohmann (1967-71), Zofia Osuchowska (1971-77), Olgierd Narkiewicz (1977-86), Ryszard Aleksandrowicz (1986-96), Witold Woźniak (1996-2001), Stanisław Szteyn (2001-3), Kazimierz Jędrzejewski (2003-). **Sekretarze:** Edward Loth (1926-37), Bronisława Konopacka (1947-51), Hanna Szukiewicz (1951-54), Waldemar Pilarski (1954-57, 1967-77), Zofia Osuchowska (1957-67), Henryk Kobryń (1977-86), Marta Kupczyńska (1986-93), Elżbieta Makomaska-Szaroszyk (1993-99), Ewa Jankowska-Steifer (1999-2003), Renata Szkudlarek (2003-).

Charakterystyka działalności

W 1923 r. grupa lekarzy i przyrodników utworzyła Towarzystwo Warszawskie Anatomiczne; wśród członków założycieli byli: Edward Loth, Jan Tur, Mieczysław Konopacki, Leon Kryński. W 1925 r., podczas XII Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich, postanowiono objąć działalność

cia Towarzystwa teren całego kraju. W dniach 1-2 stycznia 1926 r. przedstawiciele polskich ośrodków uniwersyteckich ustalili termin pierwszego Zjazdu Anatomów i Zoologów, miał on miejsce na przełomie października i listopada tego roku. Walne Zgromadzenie powołało do życia Polskie Towarzystwo Anatomiczno-Zoologiczne, uchwaliło statut stowarzyszenia i wybrało zarząd, w skład którego wchodził: prezes — Henryk Hoyer (Kraków), wiceprezesa — Jan Hirschler (Lwów), Zygmunt Mokrzycki (Warszawa), sekretarz generalny — Edward Loth, skarbnik — Piotr Słonimski (Warszawa).

Celem Stowarzyszenia było i jest propagowanie postępów wiedzy w zakresie nauk morfologicznych, popieranie twórczości naukowej w zakresie morfologii i dyscyplin pokrewnych, utrzymywanie kontaktów z towarzyszami naukowymi polskimi i zagranicznymi. Realizacja celów odbywa się poprzez organizację posiedzeń i zjazdów naukowych, prowadzenie kursów i wykładów zarówno dla członków, jak i dla osób nie zrzeszonych, redagowanie własnych organów prasowych, podejmowanie wszelkich innych prac zmierzających do podniesienia wiedzy z zakresu nauk morfologicznych. Statut Towarzystwa został zatwierdzony w 1926 r. Środki finansowe na działalność Towarzystwa pochodzą ze składek członkowskich, wydawnictwa są częściowo dotowane przez Komitet Badań Naukowych.

Od pierwszych lat istnienia PTA organizowane są zjazdy Stowarzyszenia, pozwalające na prezentację krajowych i zagranicznych osiągnięć naukowych. W latach 1926-37 zorganizowano 6 zjazdów naukowych PTA: I — 1926, Warszawa; II — 1929, Wilno; III — 1931, Warszawa; IV — 1933, Poznań; V — 1936, Kraków; VI — 1937, Lwów. W 1930 r. Towarzystwo zostało przyjęte do Federacji Towarzystw Anatomicznych (Association des Anatomistes), a III Zjazd PTA został połączony z XXVI kongresem Federacji. Rozległa tematyka kongresu dotyczyła anatomii opisowej i porównawczej, cytologii, histologii, histochemii, hodowli tkanek, embriologii opisowej i doświadczalnej, teratologii oraz antropologii. IV Zjazd PTA odbył się równolegle z XVI Zjazdem Lekarzy i Przyrodników Polskich, V Zjazd był ostatnim wspólnym Zjazdem Anatomów i Zoologów, którzy oddzielili się i utworzyli własne Towarzystwo.

W 1948 r. w Łodzi miał miejsce pierwszy powojenny Zjazd PTA, uchwalono na nim zmiany w statucie (kolejne zmiany w 1980, 1993 i 1999 r.), reaktywowanie i utworzenie oddziałów w Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Wrocławiu, Warszawie oraz Zabrze-Rokitnicy. W latach 1948-54 PTA zrzeszało anatomopatologów.

W ramach Towarzystwa istnieją Sekcje: Mikroskopii Elektronowej, Dydaktyki Anatomicznej, Dydaktyki Anatomicznej na Akademii Medycznych, Anatomii Rozwojowej, Neuroanatomii, Anatomii Klinicznej i Komisja ds. Mianownictwa Anatomicznego.

W latach 1951-2003 zorganizowano 19 Zjazdów naukowych: VIII — 1951, Kraków; IX — 1954, Białystok; X — 1957, Szczecin; XI — 1959,

Kraków; XII — 1961, Lublin; XIII — 1964, Gdańsk; XIV — 1967, Katowice, Zabrze-Rokitnica; XV — 1971, Poznań; XVI — 1974, Wrocław; XVII — 1977, Białystok; XVIII — 1980, Kraków; XIX — 1983, Poznań; XX — 1986, Warszawa; XXI — 1989, Kozubnik k. Bielska-Białej; XXII — 1993, Olsztyn; XXIII — 1996, Gdańsk; XXIV — 1999, Łódź; XXV — 2001, Wrocław; XXVI — 2003, Lublin. Dotyczyły one osiągnięć w zakresie morfologii człowieka i morfologii porównawczej, cytologii, histologii, histochemii, embriologii, anatomii rozwojowej, czynnościowej i klinicznej, neuroanatomii, anatomii opisowej i topograficznej. Podczas IX Zjazdu anatomopatolodzy postanowili utworzyć własne Towarzystwo, XI Zjazd został zorganizowany wspólnie z Pol. Tow. Zoologicznym i Komitetem Zoologii PAN, podczas XII Zjazdu (1961) Sekcja Histochemiczna została przekształcona w Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików, w XIII Zjeździe uczestniczyło Pol. Tow. Antropologiczne i Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików. Od XXIII Zjazdu konferencje PTA odbywają się wspólnie z sympozjami Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików.

Obok zjazdów PTA organizowane są sesje, sympozja i konferencje poświęcone tematyce morfologicznej. W ramach Sekcji Anatomii Klinicznej organizowane są konferencje anatomii klinicznej: I — 1998, Warszawa; II — 2000, Warszawa; III — 2002, Gdańsk. Sekcja Embriologiczna współuczestniczy w organizowaniu dorocznych konferencji embriologicznych. Zarząd Główny PTA i Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików oraz redakcja „Postępów Biologii Komórki” organizują doroczne konferencje naukowo-szkoleniowe; w 2002 r. odbyła się XXXII konferencja na temat: cykl komórkowy.

Dorobek w zakresie nauk morfologicznych przedstawiany jest na posiedzeniach oddziałów w postaci referatów z prac poszczególnych zakładów naukowych.

Ponadto Zarząd Główny PTA patronuje: ogólnopolskiemu konkursowi wiedzy anatomicznej Vena Nostra organizowanemu dla studentów Wydziałów Weterynaryjnych (w l. 1996-2003 odbyło się 7 edycji); kongresowi naukowemu młodych medyków (3 w l. 2000-2, patronat nad sekcjami anatomii i fizjologii); krajowej konferencji studenckich anatomicznych kół naukowych (I — 1997, Wrocław, następne organizowane były przez kolejne Oddziały PTA: II — 1999, Poznań; III — 2001, Lublin; IV — 2003, Kielce); dorocznemu konkursowi wiedzy anatomicznej Scapula aurea, organizowanemu dla studentów Akademii Medycznej w Warszawie.

PTA opublikowało 61 wol. „Folia Morphologica”, 29 wol. „Postępów Biologii Komórki”, ponadto *Mianownictwo anatomiczne*. Red. M. Stelmasiak (Warszawa 1958) oraz, wspólnie z Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików, *Polskie mianownictwo histologiczne*. Red. M. Wawrzyniak (Warszawa 1974). Zarząd Główny PTA powołał Komisję ds. Nauczania Anatomii.

Członkowie PTA czynią starania o ujednolicenie mianownictwa anatomicznego, histologicznego i embriologicznego, uczestnicząc w pracach odpowiednich komisji ds. mianownictw, biorą czynny udział w pracach związanych z organizacją procesu dydaktycznego, szczególnie programów nauczania morfologii na terenie macierzystych zakładów, w sympozjach dydaktycznych poświęconych nauczaniu na wydziałach lekarskich akademii medycznych.

PTA jest członkiem Międzynarodowej Federacji Towarzystw Anatomicznych (International Federation of Associations of Anatomists — IFAA), a od 1994 r. także Europejskiej Federacji Morfologii Eksperymentalnej (European Federation of Experimental Morphology), przedstawiciele PTA są członkami zagranicznymi Anatomische Gesellschaft oraz Zarządu Europejskiej Unii Anatomicznej. Przejawem współpracy międzynarodowej jest organizacja przez oddziały PTA, pod patronatem Zarządu Głównego, IX Kongresu Europejskiej Federacji Anatomów (1992, Kraków), 92. Kongresu Anatomische Gesellschaft (1997, Olsztyn) i posiedzenia Europejskiej Federacji Morfologii Eksperymentalnej (2000, Wrocław).

PTA utrzymuje współpracę z innymi towarzystwami naukowymi: Pol. Tow. Histochemików i Cytochemików, Pol. Tow. Badań Układu Nerwowego, towarzystwami anatomicznymi innych krajów.

Członkowie PTA uczestniczą m. in. w: światowych kongresach morfologów, światowych i europejskich kongresach anatomów, europejskich sympozjach poświęconych anatomii klinicznej, kongresach Europejskiego Stow. Anatomów Weterynaryjnych (2000, Lublin), kongresach Pol. Tow. Badań Układu Nerwowego, europejskich zjazdach anatomii i fizjologii weterynaryjnej, międzynarodowych konferencjach nauczania i uczenia.

Wydawnictwa ciągłe:

Folia Morphologica. Warszawa 1929 Vol. 1 — 1937/38 Vol. 8, 1950 R. 1 [9] —

W l. 1963-72 wychodziła wersja dla zagranicy

Postępy Biologii Komórki. Warszawa 1974 —

Od 1996 T. 23 wyd. wspólnie z Pol. Tow. Biologii Komórki, polską siecią UNESCO oraz Fundacją Biologii Komórki i Biologii Molekularnej

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Anatomicznego. „Folia Morphologica” 1950 T. 1 nr 1 s. 5-12. — Toż. 1970, maszyn. — Toż. Warszawa 1999. — „Folia Morphologica” 1979 R. 38 nr 1, s. 51-58.

Literatura: B. Konopacka: *Historia Polskiego Towarzystwa Anatomicznego*. „Nauka Polska” 1964 R. 12 nr 2 s. 205-208. — W. Pilarski: *Polskie Towarzystwo Anatomiczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 211-212.

Ewa Jankowska-Steifer

POLSKIE TOWARZYSTWO ANTROPOLOGICZNE
Polish Anthropological Society

Rok zał.: 1925. **Siedziba:** 50-138 Wrocław, ul. Kuźnicza 35 (poprz.: 1925-52 Poznań, 1952-56 Wrocław, 1956-63 Białystok, 1963-2000 Warszawa). **Oddziały:** Białystok, Gdańsk, Kraków (+Kielce), Lublin, Łódź, Opole (+Częstochowa), Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie, Zarząd Główny. **Archiwum.** **Liczba członków:** 214 (1976), 280 (2003). **Przewodniczący:** Adam Wrzosek (1925-52), Jan Mydlarski (1952-56), Tadeusz Dzierżykray-Rogalski (1956-84), Andrzej Malinowski (1984-87), Paweł Bergman (1987-99), Danuta Kornafel (1999-). **Sekretarze:** Włodzimierz Missiuro (1925-27), Michał Ćwirko-Godycki (1927-45), Stanisław Górny (1945-56), Aleksander Lech Godlewski (1956-60), Halina Milicer (1960-63), Janusz Charzewski (1963-75), Henryk Piechaczek (1975-84), Piotr Lewicki (1984-87), Teresa Sławińska-Ochla (1987-90), Alicja Krajewska (1990-93), Ewa Nowacka-Chiari (1993-99), Barbara Kwiatkowska (1999-).

Charakterystyka działalności

Pierwowzorem Polskiego Towarzystwa Antropologicznego była założona w 1873 r. przez Józefa Majera i Izydora Kopernickiego Komisja Antropologiczna przy Akademii Umiejętności¹ w Krakowie oraz powstałe w 1878 r. Towarzystwo Antropologiczne i Etnograficzne Polskie w Paryżu. Towarzystwo zostało powołane w Poznaniu uchwałą założycielską z dnia 12 listopada 1925 r.; prezesem został prof. Adam Wrzosek. Założycielami PTA byli: Michał Ćwirko-Godycki, Maria Grossmanówna, Anna Gruszecka, Ignacy Hoffman, Wincenty Jezierski, Witold Kapuściński, Adam Karwowski, Bohdan Lipiński, Romuald Matuszewski, Józef Medem, Włodzimierz Missiuro, Leon Padlewski, Romuald Wierzbicki, Adam Wodiczko, Stefan Błachowski, Antoni Jakubowski, Józef Kostrzewski i Stanisław Runge.

Pierwszy statut z 1925 r. zezwalał na przynależność do PTA „każdemu, kto interesuje się antropologią”. Towarzystwo skupiło niemal wszystkich antropologów polskich.

W 1926 r. wydano pierwszy tom organu PTA, kwartalnika „Przegląd Antropologiczny”. W okresie międzywojennym działalność PTA skupiała się na koordynacji współpracy naukowej placówek antropologicznych, znajdujących się przede wszystkim przy uniwersytetach i Pol. Akademii Umiejętności.

Podczas Walnych Zebrań członków PTA (I w 1927 r.) obok spraw organizacyjnych przedstawiano i omawiano referaty poświęcone wybranym zagadnieniom z zakresu antropologii, m. in. rasowe podstawy

eugeniki, typy psychiczne w antropologii. Podjęto prace nad przygotowaniem bibliografii antropologii polskiej.

Po przerwie wojennej PTA wznowiło działalność w 1945 r. W okresie do 1962 r. powstały oddziały terenowe w: Białymstoku, Gdańsku, Bydgoszczy, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie-Koszalinie, Warszawie, Wrocławiu i Opolu. Obecnie PTA liczy ok. 280 członków w jedenastu oddziałach istniejących przy wyższych uczelniach. Aktualnie Towarzystwo ma charakter interdyscyplinarny, poza antropologami skupia badaczy wielu innych dyscyplin zajmujących się człowiekiem, m.in.: archeologów, socjologów, pedagogów, psychologów, lekarzy, badaczy kultury fizycznej.

Podstawowe cele statutowe Towarzystwa: „dążenie do rozwoju antropologii i nauk antropologicznych poprzez zebrania, konferencje, zjazdy naukowe, wykłady i wystawy publiczne, organizowanie wypraw i ekspedycji naukowych” są realizowane przez członków PTA w Polsce i za granicą.

Po utworzeniu Polskiej Akademii Nauk, z PTA wyłonił się jeden z pierwszych jej komitetów naukowych — Komitet Antropologiczny PAN.

W latach 1955-57 oddziały PTA brały udział w zorganizowanych dla celów przemysłowych badaniach antropologicznych ludności na terenie całego kraju. Z inicjatywy PTA podjętej w 1957 r. zorganizowano w l. 1958-59 i 1962, we współpracy z PAN i Egipską Akademią Nauk, dwie wielkie arabsko-polskie wyprawy antropologiczne do Egiptu, podczas których zebrano materiały dotyczące antropologii współczesnej ludności arabskiej. Wyniki wypraw opublikowano w pracy *Publications of the Arabic-Polish anthropological expedition*. Red. M. Ćwirko-Godycki, T. Dzierżykray-Rogalski.

Co dwa lata odbywają się ogólnopolskie konferencje naukowe PTA, a cyklicznie — corocznie — seminaria, warsztaty, spotkania naukowe z zakresu: ontogenezy, promocji zdrowia w aspekcie medycyny, antropologii i wychowania fizycznego, biokulturowych uwarunkowań rozwoju i sprawności, ekologii i etologii człowieka, archeologiczno-antropologicznych badań populacji pradziejowych. PTA było też organizatorem międzynarodowych konferencji, m.in. w 1968 r. w Warszawie (nt. badań w Afryce), w 1980 r. we Wrocławiu — kongresu International European Anthropological Association.

Przy Zarządzie Głównym istniał (założony w 1956 r.) Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej, który zajmował się opracowywaniem polskiej bibliografii antropologicznej; obecnie zbiory biblioteczne PTA znajdują się w Poznaniu i Słupsku.

Dzięki inicjatywie członków Towarzystwa (prof. prof. T. Bielicki, T. Krupiński) w 2001 r. przy Uniwersytecie Wrocławskim powstało Muzeum Człowieka, przydatne dla celów dydaktycznych.

Organem wydawniczym Towarzystwa jest od 1926 r. „Przegląd Antropologiczny”, od 1997 r. w języku angielskim pt. „Anthropological Review”.

W latach 1958-64, dzięki pomocy Wydziału II PAN ukazywało się wydawnictwo „Człowiek w Czasie i Przestrzeni”, mające na celu popularyzację osiągnięć antropologii wśród dyscyplin pokrewnych.

Polskie Towarzystwo Antropologiczne jest stałym członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Biologów Człowieka (International Association of Human Biologists — IAHB) i Atlantic-Euro-Mediterranean Academy of Medical Sciences (AEM AMS). Od wielu lat ściśle współpracuje z International Union of Anthropological and Ethnological Science (IUAES) i International European Anthropological Association (EAA) oraz z wieloma placówkami naukowo-badawczymi w kraju i na świecie, m.in. w Austrii, Australii, Czechach, Stanach Zjednoczonych, Meksyku, Egipcie, Izraelu, Belgii, Niemczech, Włoszech i na Węgrzech. Członkowie PTA wchodzi w skład licznych kooperujących towarzystw, a także komitetów redakcyjnych, m.in. „Annales of Human Biology”, „International Journal of Anthropology”, „Human Evolution”, „Homo”. Towarzystwo prowadzi wymianę wydawnictw naukowych z licznymi placówkami w kraju i za granicą, wysyła „Przegląd Antropologiczny” do 250 instytucji.

Wielu polskich i zagranicznych wybitnych badaczy nauk o człowieku zostało członkami honorowymi PTA.

Członkowie PTA biorą udział w ekspertyzach sądowych w kraju, a także w międzynarodowych komisjach badających zbrodnie przeciwko ludzkości, m.in. w International Commission on Missing Persons w Bośni i Hercegowinie, miejscach kaźni na terenach Europy Wschodniej oraz w pracach archeologicznych w Egipcie. Pełnią także funkcje eksperckie przy opracowywaniu modelu edukacyjnego w Polsce.

Wydawnictwa ciągłe:

Przegląd Antropologiczny. Poznań 1926 T. 1 —

1928 T. 3 — 1952 T. 18 wyd. wspólnie z Zakładem Antropologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego; od 1953 T. 19 wyd. wspólnie z oddziałami Pol. Tow. Antropologicznego; od 1997 vol. 60 pt. Przegląd Antropologiczny — Anthropological Review

Człowiek w Czasie i Przestrzeni. Warszawa 1958 R.1 — 1965 R. 7

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. „Człowiek w Czasie i Przestrzeni” 1959 R. 2 z. 4 s. 217-225. — Toż. „Przegląd Antropologiczny” 1999 vol. 62. — *Sprawozdania z działalności Polskiego Towarzystwa Antropologicznego*. Tamże 1953-1992, 1993 T. 56 nr 1/2, 1997 vol. 60, 1999 vol. 62, 2001 vol. 64, 2003 vol. 66.

Literatura: A. Wrzosek: *Początki działalności Polskiego Towarzystwa Antropologicznego*. „Człowiek w Czasie i Przestrzeni” 1958 R. 1 z. 1 s. 35-37. — T. Dzierżykray-Rogalski: *Polskie Towarzystwo Antropologiczne w latach 1956-1959*. Tamże 1959 R. 2 z. 4 s. 210-216. — E. Promińska: *Jubileuszowy zjazd i sesja naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego*. „Nauka Polska” 1976 R. 24 z. 4 s. 105-108. — T. Dzierżykray-Rogalski: *Polskie Towarzystwo Antropologiczne — jego wkład do nauk o człowieku w minionym półwieczu*. „Przegląd Antropologiczny” 1976 R. 42 z. 1 s. 152-158. — Tenże: *Polskie*

Towarzystwo Antropologiczne. W: Słownik polskich towarzystw naukowych. T. 1. Wrocław 1978 s. 212-215.

Danuta Kornafel

¹Por. hasło o Pol. Akademii Umiejętności zamieszczone w 1 części II tomu *Słownika*.

POLSKIE TOWARZYSTWO BADAŃ UKŁADU NERWOWEGO Polish Neuroscience Society

Rok zał.: 1991. Siedziba: 02-093 Warszawa, ul. Pasteura 3. **Struktura organizacyjna:** Krajowy Zjazd Członków, Zarząd Główny; sekcje. **Liczba członków:** 279 (2003). **Prezysi:** Mirosław Mossakowski (1991-92, 1997-99), Małgorzata Kossut (1992-95, 2001-3), Andrzej Wróbel (1995-97), Jerzy Vetulani (1999-2001), Katarzyna Nałęcz (2003-). **Sekretarze:** Julita Czarkowska-Bauch (1991-92, 1995-97, 2001-3), Remigiusz Tarnecki (1992-95), Jolanta Zawilska (1997-99), Władysław Lason (1999-2001), Irena Nalepa (2003-).

Charakterystyka działalności

Polskie Towarzystwo Badań Układu Nerwowego powstało w 1991 r. Założycielami jego byli: Andrzej Wróbel, Julita Czarkowska-Bauch, Małgorzata Kossut, Jolanta Skangiel-Kramska, Mirosław Mossakowski, Marek Kowalczyk, Wojciech Danysz. Celem jego pracy jest organizowanie i popieranie działań zmierzających do rozwoju badań i prac naukowych nad układem nerwowym, zrzeszanie osób pracujących w tej dziedzinie, upowszechnianie osiągnięć naukowych, reprezentowanie neurobiologii polskiej w kraju i za granicą. Prowadzi działalność popularyzacyjną, szkoleniową i wydawniczą.

Dla realizacji zadań Towarzystwo powołało Sekcje: Neurologii i Neuroimmunologii, Neurochemii, Neurofizjologii i Anatomii, Neurobiologii Molekularnej i Komórkowej, Neurofarmakologii, Neuropsychologii, Neuroinformatyki, Popularyzacji Wiedzy o Układzie Nerwowym.

Podstawowymi formami działalności PTBUN jest organizowanie Międzynarodowych Kongresów, corocznych szkół wiosennych, corocznych konferencji neurochemicznych, krajowych konferencji p.n. Najnowsze osiągnięcia polskiej neurobiologii, a także wykładów popularnonaukowych w ramach corocznego Światowego Tygodnia Mózgu (od 1998). PTBUN razem z Komitetem Neurobiologii Polskiej Akademii Nauk przyznaje corocznie nagrodę im. Jerzego Konorskiego za najlepszą pracę z dziedziny neurobiologii.

Od 1993 r. PTBUN jest współwydawcą kwartalnika „Acta Neurobiologiae Experimentalis”, znajdującego się na liście filadelfijskiej.

PTBUN było inicjatorem licznych zjazdów, sympozjów, konferencji i sesji naukowych; tematyka ich była następująca: molekularne podstawy uzależnień, mechanizmy uczenia się i pamięci, plastyczność układu nerwowego, cytokiny a mózg, układy czuciowe, neurogeneza a rozwój, neuroimmunologia mózgu, neurodegeneracja, ból, neuropsychologia, integracyjne mechanizmy kory mózgu, neuroinformatyka. Ponadto zorganizowano m.in. 7 ogólnopolskich zjazdów PTBUN (I zjazd założycielski — 1991 r., Warszawa), od II Zjazdu — kongresy międzynarodowe: II — Warszawa 1992, III — Kraków 1995, IV — Łódź 1997, V — Gdańsk 1999, VI — Toruń 2001, VII — Warszawa 2003.

PTBUN prowadzi działalność popularyzatorską w celu zaznajomienia społeczeństwa z zagadnieniami neurobiologii, od 1998 r. coroczne imprezy otwarte w ramach Światowego Tygodnia Mózgu obejmują wykłady, dyskusje, zajęcia warsztatowe konkursy dla młodzieży szkolnej.

Od 1998 r. PTBUN jest członkiem Federacji Europejskich Tow. Badań Układu Nerwowego (Federation of European Neuroscience Society — FENS), od 1992 członkiem Międzynarodowej Organizacji Badania Mózgu (International Brain Research Organization — IBRO).

Wydawnictwa ciągłe:

Acta Neurobiologiae Experimentalis. Warszawa 1993 T. 53 —

Ukazuje się od 1928 T. 1, w l. 1928-39 (wyd. przez Tow. Naukowe Warszawskie) i 1947-70

Acta Biologiae Experimentalis; od 1947 wyd. przez Instytut Biologii Doświadczalnej im.

M. Nenckiego PAN; od 1993 Towarzystwo jest współwydawcą

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego. Warszawa 1991. — Statut Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego z poprawkami przyjętymi przez Krajowy Zjazd Członków. Warszawa 1997. — Suplementy i numery zjazdowe [doniesienia z kongresów]. „Acta Neurobiologiae Experimentalis” 1993 T. 53 No 1, 1995 T. 56 No 1, 1997 T. 57 Supl. 1, 1999 T. 59 No 3, 2001 T. 61 No 3, 2003 T. 63 No 3.

Strona internetowa: <http://www.ptbun.org.pl>

e-mail: knalecz@nencki.gov.pl

Katarzyna A. Nałęcz

POLSKIE TOWARZYSTWO BIOCHEMICZNE

Polish Biochemical Society

Rok zał.: 1958. Siedziba: 02-093 Warszawa, ul. Pasteura 3. **Oddziały:** Białystok, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne

Zebranie, Zarząd Główny; sekcje, Komisja Słownictwa Biochemicznego. **Archiwum. Liczba członków:** 233 (1958), 1060, w tym 12 honorowych (2002). **Prezesi:** Bolesław Skarżyński (1959-61), Bronisław Filipowicz (1961-63), Kazimierz Zakrzewski (1963-67), Zofia Zielińska (1967-71), Tomasz Borkowski (1971-74), Lech Wojtczak (1974-80), Kazimierz Zakrzewski (1980-86), Zofia Porembska (1986-92), Liliana Konarska (1992-98), Jolanta Barańska (1998-). **Sekretarze:** Stella Niemierko (1959-61), Zofia Zielińska (1961-63), Tadeusz Kłopotowski (1963-67), Krzysztof Murawski (1967-69), Antoni M. Dancewicz (1969-71), Janina Malec (1971-74), Renata Dąbrowska (1974-77), Ewa Sikorska (1977-80), Barbara Sochanowicz (1980-83), Lidia Paśś (1983-86), Krzysztof Zwierz (1986-89), Jacek Kuźnicki (1989-91), Kazimierz Zakrzewski (1991-92), Ewa Turska (1992-95), Małgorzata Balińska (1995-98), Dariusz Stępkowski (1998-2001), Adam Szewczyk (2001-).

Charakterystyka działalności

Do 1957 r. uczeni polscy pracujący w dziedzinie chemii fizjologicznej i biochemii zrzeszeni byli w Pol. Tow. Fizjologicznym. Wraz z postępującym wyodrębnianiem się biochemii jako samodzielnej dyscypliny i wzrostem liczby uczonych zajmujących się tą dziedziną, powstała myśl utworzenia odrębnego towarzystwa. Inicjatorami i założycielami Polskiego Towarzystwa Biochemicznego byli reprezentanci szkół wyższych (rolniczych, akademii medycznych i uniwersytetów) z terenu całego kraju oraz PAN: Tadeusz Baranowski, Kazimierz Bassalik, Irena Chmielewska, Antoni Dmochowski, Józef Duda, Bronisław Filipowicz, Józef Heller, Tadeusz Korzybski, Jerzy Meduski, Irena Mochacka, Włodzimierz Mozołowski, Włodzimierz Niemierko, Janina Opieńska-Blauth, Włodzimierz Ostrowski, Jerzy Pawełekiewicz, Ignacy Reifer, Ryszard Schramm, Bolesław Skarżyński i Zdzisław Stolzmann. Formalną uchwałę powołania Towarzystwa podjęła grupa biochemików podczas plenarnego posiedzenia Komitetu Biochemicznego Polskiej Akademii Nauk w dniu 6 października 1957 r. Wybrano tymczasowy Zarząd Towarzystwa w składzie: Włodzimierz Niemierko (przewodniczący), Ignacy Reifer (wiceprzewodniczący) oraz Bronisław Filipowicz, Tadeusz Korzybski i Zdzisław Stolzmann (członkowie). Nowowybrany zarząd podjął starania o zarejestrowanie Towarzystwa, które zostało wpisane do rejestru stowarzyszeń i związków w dniu 12 marca 1958 r. (zmiany w 1972 r.).

Zadaniem Towarzystwa jest popieranie rozwoju biochemii i jej popularyzacja. Zasięgiem oddziaływania PTB obejmuje teren całego kraju, a od 1964 r., poprzez członkostwo w Europejskiej Federacji Towarzystw Biochemicznych, także Europę. Skupia pracowników naukowych szkół wyższych i instytutów naukowych oraz doktorantów i studentów. Środki finansowe na działalność Towarzystwa pochodzą ze składek członkowskich oraz dotacji Polskiej Akademii Nauk i Komitetu Badań Naukowych.

Dla realizacji zadań PTB powołano sekcje: Fotobiologii (od 1965), Bioenergetyki (od 1974), Historyczną (od 1984), Gospodarki Wapniowo-Fosforanowej (od 1987), Biotechnologii (od 1988), Tkanki Łącznej (od 1990), Biochemii Klinicznej (od 1990), Dydaktyczną (od 1991), Kwasów Nukleinowych (od 1995), Puryn i Pyrimidyn (od 1999).

PTB organizuje zjazdy naukowe, sympozja, konferencje, wykłady, szkoły, kursy, warsztaty, prowadzi działalność wydawniczą. Od 1960 r. organizuje doroczne zjazdy naukowe popularyzujące osiągnięcia polskich biochemików. Dotychczas poświęcone były takim tematom, jak m.in.: enzymy oddechowe, rozdzielanie i oczyszczanie białek, przemiany aminokwasów, biochemia krwi czerwonej, struktura i funkcja enzymów, biochemia lipidów, właściwości i funkcja elementów genetycznych, enzymy metabolizmu siarki, enzymy nukleolityczne, synteza białka, struktura i funkcja makromolekuł i elementów subkomórkowych, peptydy i peptydazy, utlenianie biologiczne, enzymy, struktura i funkcja genomu, własności molekuly białkowej, struktura i funkcja kwasów rybonukleinowych, biochemia środowiskowa, błony biologiczne, białka chromatyny, fotosynteza, biotechnologia w medycynie i rolnictwie, biochemia kliniczna, glikokonjugaty, genetyka molekularna człowieka, postranslacyjne modyfikacje białek, proteinazy i ich inhibitory, rodniki tlenowe i ich znaczenie w biologii i medycynie, nauczanie biochemii, patobiochemia tkanki łącznej, biotechnologia, biochemia wysiłku fizycznego, metabolizm kostny, metabolizm lipidów, przekaźnictwo sygnałów w komórce, glikoproteiny, biochemia i biologia nowotworów, markery molekularne w diagnostyce klinicznej, replikacja i naprawa DNA, struktura i funkcje DNA i RNA, terapia genowa, odpowiedź organizmów na czynniki biotyczne i abiotyczne, biochemia żywności, mechanizmy różnicowania komórek, molekularne mechanizmy nowotworzenia, uszkodzenia i naprawa DNA, puryny i pirymidyny w transmisji informacji, receptory i transmisja sygnałów w komórkach roślinnych, sygnalizacja molekularna, steroidy w regulacji niektórych szlaków metabolicznych, agrobiotechnologia, defekty genetyczne tkanki mięśniowej, apoptoza, molekularne podstawy ruchu komórki, błony biologiczne i technologia liposomowa, biologia chloroplastów i mitochondriów, molekularne podstawy wysiłku i treningu w sporcie, białka szoku termicznego, etyczne aspekty badań w naukach przyrodniczych, swoistość metaboliczna i współdziałanie tkanek, neurochemia — od pojedynczego neuronu do mózgu, biochemia karcynogenów i cytostatyków, biochemia transplantacji.

PTB oraz jego oddziały terenowe i sekcje organizują także sympozja, minisympozja (mają charakter zamknięty — uczestniczą w nich autorzy referatów i zaproszeni goście), zebrania naukowe w oddziałach Towarzystwa, konferencje specjalistyczne dla przedstawienia tematyki i wyników prac badawczych prowadzonych w poszczególnych ośrodkach oraz dla zapoznania biochemików z osiągnięciami naukowymi innych placówek

polskich i zagranicznych. Towarzystwo organizuje cykle wykładów poświęconych różnym aspektom biochemii np. biochemia wirusów, dziedziczność i wady wrodzone, biosynteza białek, biosynteza kwasów nukleinowych; cykle wykładów pt. „Co nowego w biochemii”; prowadzi szkoły poświęcone np.: fotobiologii, działaniu hormonów, biotechnologii, przekazywania sygnałów w komórce oraz kursy, np.: podstaw biochemii dla lekarzy w ramach szkolenia podyplomowego (1962, 1965, 1967); statystyki dla młodych pracowników naukowych (1965); techniki rozdzielania białek i kwasów nukleinowych przy użyciu elektroforezy na żelach poliakrylamidowych (1969); oznaczania cholesterolu w LDL i HDL (1990); immunologiczny (1991). Ponadto organizuje kursy praktyczne, m.in. w zakresie zastosowania sączenia molekularnego (odbyło się 17 kursów we wszystkich oddziałach), kursy dla nauczycieli biologii, szkolenie dotyczące technik laboratoryjnych stosowanych w biochemii klinicznej i metod fizycznych w biologii. W 1996 r. zorganizowało warsztaty nt. analityka związków fluoru.

PTB organizuje coroczne konkursy: im. Bolesława Skarżyńskiego na najlepszy artykuł przeglądowy opublikowany w kwartalniku „Postępy Biochemii” (od 1962 r.); im. Jakuba Parnasa na najlepszą pracę eksperymentalną wykonaną w pracowniach na terenie Polski (od 1962 r); im. Włodzimierza Mozołowskiego, dla młodych pracowników naukowych (do 30 lat) na najlepszą pracę eksperymentalną przedstawioną na Zjeździe PTB (od 1968); im. Janiny Opieńskiej-Blauth na najlepszą pracę wykonaną przez studentów w ramach kół naukowych prezentowaną przez nich na Zjeździe PTB (od 1994); im. Antoniego Dmochowskiego dla autorów podręczników, skryptów i programów nauczania, za szczególne osiągnięcia w tej dziedzinie (przyznawana co dwa lata od 1995); wspólny konkurs Towarzystwa i firmy Sigma-Aldrich na najlepszą pracę z chemii i biochemii kwasów nukleinowych (corocznie od 1997), oraz im. Bolesława Filipowicza na popularyzację biochemii i nauk pokrewnych (od 2001 co trzy lata).

W 1966 r. PTB zorganizował w Warszawie 3. Meeting of the Federation of European Biochemical Societies (FEBS), a w 2004 r. — 29. Zjazd FEBS. Z inicjatywy PTB od 1996 r., co dwa lata, odbywają się polsko-ukraińskie konferencje im. J. Parnasa.

W 1959 r. PTB przejęło od PWN wydawanie kwartalnika „Postępy Biochemii”, który ukazuje się od 1953 r. i powstał z inicjatywy Komitetu Biochemii PAN. Do 1990 r. pismo było wspierane finansowo przez Polską Akademię Nauk, od 1990 r. — przez Komitet Badań Naukowych. W „Postęпах Biochemii” drukowane są artykuły przeglądowe przybliżające najnowsze osiągnięcia biochemii. Zawiera sprawozdania z działalności PTB, jest indeksowany w bazach „Medline” i „Agrolibrex”.

Od 1993 r. PTB jest współwydawcą, z Komitetem Biochemii i Biofizyki PAN, — kwartalnika „Acta Biochimica Polonica”, najstarszego czasopisma biochemicznego w Polsce, założonego w 1953 r. Publikuje prace wyłącznie

w języku angielskim (od 1962 r.) ze wszystkich dziedzin biochemii (m.in. biochemii kwasów nukleinowych, białek, lipidów, węglowodanów, innych związków biologicznie czynnych, biochemii zwierząt, roślin i mikroorganizmów, biochemii genetycznej, medycznej, farmaceutycznej, biochemii rozwoju, enzymologii, molekularnych mechanizmów komórkowej regulacji metabolizmu), biologii molekularnej i biofizyki molekularnej z uwzględnieniem aspektów biomedycznych i biotechnologicznych. Zamieszcza prace doświadczalne (pełne i krótkie doniesienia), prace teoretyczne i przeglądowe. Od 2000 r. wydawany jest też w wersji elektronicznej (www.actabp.pl). „Acta” są indeksowane w: „Current Contents”, „Biochemistry & Biophysics Citalia Index”, „BIOSIS”, „Chemical Abstracts”, „Excerpta Medica”, „Medline”.

Od 1984 r. Towarzystwo wydaje „Listy do Członków Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Biuletyn PTB”. Poprzednikami „Listów” były „Kroniki” drukowane w zeszytach „Postępów Biochemii” — forum informacyjnym dla biochemików. Obecnie wychodzą jako samodzielne wydawnictwo, od 2000 r. — także w wersji elektronicznej. „Biuletyn” przekazuje aktualne wiadomości dotyczące pracy Zarządu Głównego PTB i oddziałów terenowych, informuje o konferencjach, zjazdach, sympozjach polskich i zagranicznych.

W latach 1962-2002 w serii Monografie Biochemiczne opublikowano 45 prac z różnych dziedzin biochemii, w tym jako pierwszą: T. Borkowski: *Kwasy nukleinowe w centralnym układzie nerwowym* (Warszawa 1962). Bardziej znaczące pozycje: L. Klyszejko: *Histony* (Warszawa 1967), *Biochemistry of Blood Platelets*. Red. E. Kowalski, S. Niewiarowski (Warszawa, London, New York, 1967), *Genetic Elements. Properties & Function*. Red. D. Shugar (Warszawa, London, New York, 1967), *Protein Biosynthesis. Structure & Function of Macromolecules & Subcellular Elements*. Red. P. Szafranski, S. Klita, P. Masłowski (Warszawa, Olsztyn-Kortowo 1969), B. Szukalski: *Zarys metabolizmu hormonów sterydowych* (Warszawa 1971), S. Szala, M. Choraży: *Powtarzające się sekwencje DNA w genomie wyższych organizmów* (Warszawa 1972), *Antybiotyki w badaniu procesów biochemicznych*. Red. K. Raczyńska-Bojanowska (Warszawa 1974), *Genom organizmów zwierzęcych, struktura i transkrypcja*. Red. M. Choraży (Warszawa 1978), L. D. Wasilewska: *Regulacja syntezy RNA w tkankach roślinnych* (Warszawa 1978), W. Brzeski: *Nowe polskie słownictwo biochemiczne* (Warszawa 1983), J. Kwiatkowska, A. Morawiecki: *Słownik zalecanych i zwyczajowych nazw enzymów* (Warszawa 1983), *Elementy enzymologii*. Red. J. Witwicki, W. Ardelt (Warszawa 1984), M. Jakóbisiak, A. Piasek: *Immunologia transplantacyjna* (Warszawa 1985), W. Leśniak, Z. Porembska: *ATP-azy budowa i funkcje* (Warszawa 1991), J. Barańska: *Rozpad fosfolipidów a przekazywanie informacji w komórce* (Warszawa 1992), *Zarys biochemii w pytaniach i odpowiedziach* (Warszawa 1992), W. Leśniak, Z. Porembska: *Budowa i funkcja błony komórkowej* (Warszawa

1994), *Molekularne mechanizmy przekazywania sygnałów w komórce*. Red. L. Konarska (Warszawa 1995), *Włodzimierz Mozołowski (1895-1975). W 100-lecie urodzin*. Red. W. Makarewicz (Gdańsk 1995), I. Żak, M. Drózd: *Hormony glikoproteinowe. Struktura, biosynteza i funkcja ich oligosacharydów* (Warszawa 1997), K. Krauze, R. Makuch: *Rola białek motorycznych w mitozie* (Warszawa 2000), A. Wawrzeńczyk: *Karnityna* (Warszawa 2002), *Leksykon nowych nazw i pojęć biochemicznych — wersja internetowa*, T. Szymczyk-Wasiluk, H. Wehr, E. Skalska-Hilgier: *Z dziejów biochemii lekarskiej w Warszawie 1916—1999* (Warszawa 2002).

PTB jest (od 1963) członkiem Zrzeszenia Pol. Tow. Medycznych, członkiem-założycielem Federacji Europejskich Towarzystw Biochemicznych (Federation of European Biochemical Societies — FEBS), współpracuje z Pol. Tow. Chemicznym i Pol. Tow. Fizjologicznym. Dwustronna współpraca łączy PTB z Ukraińskim Tow. Biochemicznym; od 1996 r. co dwa lata organizowane są wspólne polsko-ukraińskie konferencje naukowe im. Jakuba Karola Parnasa, na których prezentowane są osiągnięcia naukowe polskich i ukraińskich biochemików.

Wydawnictwa ciągłe:

Postępy Biochemii. Warszawa 1960 T.6 —

Ukazuje się od 1953 R.1

Monografie Biochemiczne. Warszawa 1962 [nr] 1 —

Listy do Członków PTB. Biuletyn. Warszawa 1984 —

Acta Biochemica Polonica. Warszawa 1993 T.40 —

Ukazuje się od 1954 T.1; wyd. z Komitetem Biochemii i Biofizyki PAN

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. „Postępy Biochemii” 1958 T.4 nr 3 s. 403-407.

Literatura: J. Meduski: *Powstanie Polskiego Towarzystwa Biochemicznego*. „Postępy Biochemii” 1958 T. 4 nr 3 s. 403. — B. Filipowicz: *Polskie Towarzystwo Biochemiczne. Powstanie — działalność — zamierzenia*. „Nauka Polska” 1963 R.11 nr 5 s. 139-144. — T. Baranowski: *Stan biochemii Polskiej w XXV-leciu PRL. Dorobek i perspektywy rozwojowe*. „Kosmos” ser. A 1970 z.5 s. 502-503. — A. Dancewicz, Z. Zielińska: *Polskie Towarzystwo Biochemiczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T.1 Wrocław 1978 s. 215-217.

Strona internetowa: www.ptbioch.edu.pl

e-mail: ptbioch@nencki.gov.pl

Jolanta Barańska

POLSKIE TOWARZYSTWO BIOFIZYCZNE Polish Biophysical Society

Rok zał.: 1971. **Siedziba:** 50-368 Wrocław, ul. Chałubińskiego 10 (Akademia Medyczna, Katedra i Zakład Biofizyki) (poprz.: 1971-74,

1995-98 Lublin, 1974-77, 1992-95 Łódź, 1977-80 Sosnowiec, 1980-86 Wrocław, 1986-89 Poznań, 1989-92 Kraków, 1998-2001 Katowice). **Oddziały:** Białystok, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Wrocław, Zabrze. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie, Zarząd Główny; komisje. **Liczba członków:** 265 (1976), 257 (2003). **Prezysi:** Adam Paszewski (1971-74), Wanda Leyko (1974-77), Tadeusz Wilczok (1977-80), Bogusława Trzebiatowska (1980-83), Stanisław Przestalski (1983-86), Danuta Frąckowiak (1986-89), Stanisław Łukiewicz (1989-92), Maria Bryszewska (1992-95), Tadeusz Zawadzki (1995-98), Waldemar Karcz (1998-2001), Krystyna Michalak (2001-). **Sekretarze:** Jadwiga Skierczyńska (1971-74), Roman Gondko (1974-77), Władysław Wardas (1977-80), Waclaw Hendrich (1980-83), Bożenna Różycka-Roszak (1983-86), Henryk Manikowski (1986-89), Andrzej Szlachcic (1989-92), Zofia Szweda-Lewandowska (1992-95), Jan Sielewiesiuk (1995-98), Barbara Biblińska (1998-2001), Andrzej Hendrich (2001-).

Charakterystyka działalności

Z inicjatywą utworzenia Polskiego Towarzystwa Biofizycznego wystąpili uczestnicy II ogólnopolskiego sympozjum biofizycznego, które odbyło się w Kazimierzu nad Wisłą w 1970 r. Członkami założycielami Towarzystwa byli: prof. Bogdan Adamczyk, prof. Jan Dobrowolski, prof. Danuta Frąckowiak, doc. Józef S. Kwiatkowski, prof. Wanda Leyko, doc. Stanisław Łukiewicz, prof. Andrzej Morawiecki, prof. Adam Paszewski, prof. Stanisław Przestalski, doc. Jadwiga Skierczyńska, prof. Mieczysław Subotowicz, prof. Piotr Strebeyko, doc. Emanuel Trembaczowski, prof. Kazimierz L. Wierzchowski, prof. Tadeusz Wilczok. Statut Towarzystwa został zarejestrowany 31 grudnia 1971 r. Do zadań PTBiof. należy wspieranie rozwoju biofizyki i popularyzacja wyników prac w tej dziedzinie poprzez: organizowanie zjazdów, konferencji, seminariów i odczytów; urządzenie posiedzeń naukowych i dyskusyjnych, odczytów, wykładów, wystaw, konkursów i ankiet oraz zjazdów naukowych i dydaktycznych; prowadzenie i popieranie działalności wydawniczej z dziedziny biofizyki i jej zastosowań; popieranie badań naukowych i przyznawanie stypendiów; utrzymywanie łączności z pokrewnymi stowarzyszeniami oraz organizowanie wymiany wydawnictw naukowych, członkostwo w innych pokrewnych międzynarodowych organizacjach; organizowanie wymiany naukowej z zagranicą przez zapraszanie uczonych zagranicznych do Polski i delegowanie za granicę przedstawicieli Towarzystwa; tworzenie spośród swych członków sekcji i komisji do wykonywania poszczególnych zadań. Obecnie coraz większą wagę przywiązuje się do zastosowania metod biofizycznych w innych dziedzinach wiedzy m.in.: w naukach biomedycznych, jak np.: w badaniach nad diagnostyką i leczeniem nowotworów, modulacją farmakologiczną sygnałów elektrycznych w neuronach, rolą wolnych rodników w różnych patologiach.

Towarzystwo organizuje zjazdy, konferencje, posiedzenia naukowe, seminaria i wykłady gości krajowych i zagranicznych. Co trzy lata organizowany jest ogólnopolski zjazd PTBiof.; dotychczas odbyły się w: Uniejowie (1973, 1976), Kozubniku (1979), Książu (1983), Szczecinie (1986), Łodzi (1989), Krakowie (1992), Łodzi (1995), Lublinie (1998), Cieszynie (2001). Na zjazdach PTBiof. przyznawane były nagrody za wybitne osiągnięcia w badaniach w dziedzinie biofizyki wykonanych w Polsce.

Ponadto PTBiof. brało aktywny udział w zorganizowaniu imprez o zasięgu międzynarodowym i krajowym, m.in.: International Course in Neuroscience IBRO (2002, Wrocław) — kurs współorganizowany przez International Brain Research Organization. W ramach kursu, w którym udział wzięło ok. 65 słuchaczy z Polski, Ukrainy, Słowenii i Czech, odbyły się też seminaria z udziałem krajowych prelegentów oraz prezentacje słuchaczy. W 2002 r. odbyła się w Warszawie konferencja 5th Management Committee and Working Group Meeting COST ACTION B16 nt. „Reversal of antibiotic resistance (by inhibition of trans-membrane transport)”, z udziałem ok. 50 uczestników. Obrady grup roboczych odbywały się w 4 sekcjach: chemicznej, bakteriologicznej, nowotworowej i parazytologicznej, wygłoszono wiele wykładów z szeroko pójętej problematyki oporności mikroorganizmów i komórek nowotworowych na chemioterapię.

PTBiof. współdziałało w zorganizowaniu Szkół Transportu Membranowego (Biophysics of Membrane Transport); od 1974 r. odbyło się 13 takich szkół, na których wykładowcami byli wybitni uczeni z kraju i zagranicy. Materiały Szkół zostały opublikowane w 27 tomach. W latach 70. i 80. przy współudziale PTBiof. zorganizowane zostały ogólnopolskie sympozja nt. Błony Biologiczne; materiały z sympozjów były publikowane. Równolegle z organizacją zjazdów, szkół międzynarodowych, konferencji krajowych i międzynarodowych oddziały PTBiof. regularnie zorganizowały szereg konferencji i sympozjów o charakterze lokalnym; m.in. sympozja nt.: Wolne rodniki w biologii i medycynie (Łódź), Photobiophysics in Technology and Medicine (Poznań), Warsztaty Biofizyczne Środowiska Lubelskiego w Kazimierzu n/Wisłą (oddział lubelski), 1995 Workshops on applications of EPR in medicine (oddział krakowski). Codzienną formą aktywności są referaty naukowe, organizowane jako forum środowiskowej wymiany informacji naukowej oraz możliwość wysłuchania wykładów gości krajowych i zagranicznych, np. oddział wrocławski w l. 1997-2000 zorganizował 15 referatów.

Towarzystwo wydaje półrocznik „Current Topics in Biophysics”; w l. 1976-88 czasopismo ukazywało się p.n. „Zagadnienia Biofizyki Współczesnej”. Ponadto przy udziale członków PTBiof. wydano podręczniki: S. Przestalski: *Wstęp do biofizyki* (Warszawa 1970), *Zarys biofizyki*. Red. W. Leyko (Warszawa 1973), S. Przestalski: *Fizyka z elementami biofizyki*

(Warszawa 1977, 1989), *Podstawy biofizyki*. Red. A. Pilawski (Warszawa 1985), *Wybrane zagadnienia z biofizyki*. Red. S. Mięgisz, A. Hendrich (Cz. 1-2. Wrocław 1996), *Biofizyka dla biologów*. Red. m. Bryszewska, JW. Leyko (Warszawa 1997), *Wybrane zagadnienia z biofizyki*. Red. St. Mięgisz, A. Hendrich (Wrocław 1998), *Biofizyka*. Pod red. F. Jaroszyka (Warszawa 2001), S. Przystalski: *Elementy fizyki, biofizyki i agrofizyki* (Wrocław 2001).

Od 1984 r. PTBiof. jest członkiem European Biophysical Societies Association (EBSA). Do 2003 r. przewodniczący PTBiof. był z urzędu członkiem Komitetu Biochemii i Biofizyki PAN, który to Komitet współpracuje z Towarzystwem.

Wydawnictwa ciągle:

Zagadnienia Biofizyki Współczesnej. Warszawa 1976 T. 1 —
Od 1989 T. 14 tyt.: Current Topics in Biophysics

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Biofizycznego. Łódź 1973. — R. Gondko: *I Zjazd Polskiego Towarzystwa Biofizycznego*. „Postępy Fizyki” 1974 z. 3 s. 297-298.

Literatura: R. Gondko: *Polskie Towarzystwo Biofizyczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 217-218. — G. Słósarek: *Thirty years of Polish Biophysical Society*. „Current Topics in Biophysics” 2002 vol. 26 s. 193-195. — D. Frackowiak: *How I became a biophysicist — my way (Thirty years of Polish Biophysical Society)*. Tamże s. 197-201. — T. Wilczok: *My reflections (Thirty years of Polish Biophysical Society)*. Tamże s. 203-204.

Strona internetowa: <http://www.ptbf.am.wroc.pl>
e-mail: michalak@biofiz.am.wroc.pl

Jerzy Mozrzyms

POLSKIE TOWARZYSTWO BIOMETRYCZNE Polish Biometric Society

Rok zał.: 1961. **Siedziba:** 51-151 Wrocław, ul. Przesmyckiego 20. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie, Zarząd, Rada Naukowa. **Archiwum. Liczba członków:** 251 (1976), 225 (2003). **Prezesi:** Julian Perkal (1961-64), Adam Wanke (1964-71), Maciej Sławomir Czarnowski (1971-76), Jan Sekuła (1976-83), Mirosław Krzyśko (1983-89), Stanisław Mejza (1989-). **Przewodniczący Rady Naukowej:** Jan Czekanowski (1961-65), Halina Milicerowa (1965-70), Józef Łukaszewicz (1970-73), Tadeusz Caliński (1973-76), Wiktor Oktaba (1976-). **Sekretarze:** Franciszek Szczotka (1961-64), Stefan Zubrzycki (1964-67), Józef Łukaszewicz (1967-69), Zygmunt Welon (1969-73), Paweł Bergman (1973-76), Hubert

Szczotka (1976-83), Krystyna Katulska (1983-89), Hanna Kielczewska (1989-92), Barbara Bogacka (1992-98), Danuta Kachlicka (1998-).

Charakterystyka działalności

Polskie Towarzystwo Biometryczne powstało z przekształcenia Sekcji Biometrycznej istniejącej od 1959 r. w ramach Pol. Tow. Przyrodników im. M. Kopernika. Statut został zatwierdzony 19 maja 1961 r. (zmiany 28 kwietnia 1983 r.). Celem PTB „jest uprawianie i upowszechnianie metod biometrycznych, czyli metod matematycznych w naukach przyrodniczych. Cel ten Towarzystwo urzeczywistnia poprzez współpracę matematyków i przyrodników różnych specjalności”. PTB prowadzi działalność naukową, popularyzacyjną, szkoleniową i wydawniczą, stanowi forum, na którym współpracują przyrodnicy i matematycy zajmujący się problematyką przyrodniczą.

W 1970 r. PTB, PAN oraz Instytut Zastosowań Matematyki Akademii Rolniczej w Lublinie zorganizowały konferencję naukową poświęconą statystyce matematycznej. Wobec dużego zapotrzebowania na popularyzację zastosowań matematyki w naukach przyrodniczych (biometria) postanowiono kontynuować organizowanie tego typu konferencji corocznie. Otrzymały one nazwę Colloquium Metodologiczne z Agrobiometrii. Celem tych konferencji jest: popularyzacja własnych i obcych najnowszych osiągnięć naukowych z zakresu biometrii, ze szczególnym uwzględnieniem nauk rolniczych, biologicznych i medycznych, poprzez publikowanie materiałów pokonferencyjnych; rozszerzanie kontaktów naukowych poprzez włączanie do organizacji konferencji różnych krajowych ośrodków naukowych; rozszerzanie kontaktów naukowych statystyków i biometrów z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych stosujących w swoich badaniach techniki statystyki matematycznej i biometrii. W latach 1970-94 konferencje pn. Colloquium Metodologiczne z Agrobiometrii odbywały się pod auspicjami Komitetu Uprawy Roślin PAN oraz Towarzystwa; od 1995 r. jedynym organizatorem konferencji pod nową nazwą Colloquium Biometryczne jest PTB. Dodatkowo, od tego czasu materiały pokonferencyjne wydawane są jako roczniki PTB pod nazwą „Colloquium Biometryczne”. Dotychczas na konferencjach zreferowano ponad 280 prac, których tematyka jest bardzo szeroka; znaczną grupę stanowią prace z podstaw teorii eksperymentu, wnioskowania statystycznego opartego na modelach liniowych stałych, losowych i mieszanych, metod wielowymiarowych oraz praktycznego wykorzystywania tych metod w naukach rolniczych, genetyce i hodowli. Od kilku lat Colloquium ma zasięg międzynarodowy, występuje pod angielską nazwą „The International Biometrical Colloquium”; coraz częściej prezentowane prace publikowane są w języku angielskim. W konferencjach brały udział liczne ośrodki naukowe z całego kraju oraz uczeni z następujących krajów: Bułgarii, Chin,

Czech, Danii, Francji, Grecji, Holandii, Litwy, Japonii, Kenii, Malezji, Niemiec, Portugalii, Słowacji, Syrii, Ukrainy, USA, Węgier, Wielkiej Brytanii.

Towarzystwo organizuje corocznie ogólnopolskie sesje naukowe poświęcone zastosowaniom metod matematycznych w naukach przyrodniczych (tzw. metod biometrycznych), na których przedstawiane są oryginalne osiągnięcia w dziedzinie biometrii. Co trzy lata odbywają się walne zjazdy, połączone z konferencjami naukowymi. Ponadto organizowane są lokalne posiedzenia naukowe i seminaria, często z udziałem uczonych zagranicznych, poświęcone wybranym zagadnieniom biometrii. Działalność dydaktyczna przejawia się w organizowaniu kursów, wykładów i seminariów, prowadzonych przez wybitnych specjalistów z dziedziny biometrii, poświęconych tym metodom statystycznym, które mają bezpośrednie zastosowanie w naukach biologicznych.

Towarzystwo prowadzi działalność wydawniczą; publikuje czasopismo „Listy Biometryczne. Biometrical Letters”, będące jedynym w kraju wydawnictwem poświęconym biometrii; obecnie w czasopiśmie zamieszcza się prace autorów polskich i zagranicznych wyłącznie w języku angielskim. Jako jedno z niewielu polskich czasopism jest notowane w *Current Index to Statistics*.

PTB współpracuje z PAN (Wydz. Nauk Rolniczych i Leśnych), Pol. Tow. Cybernetycznym, Tow. Internistów Polskich (Sekcja Cybernetyki Medycznej) i z katedrami statystyki wielu wyższych uczelni. Kilkudziesięciu członków PTB należy do The International Biometric Society i bierze czynny udział w radach naukowych i międzynarodowych zjazdach tego Towarzystwa.

Wydawnictwa ciągle:

Listy Biometryczne. Biometrical Letters. Wrocław 1964 [R. 1] —
Colloquium Biometryczne. Lublin 2001 —

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Biometrycznego. 1961, maszyn. powiel. — Toż. „Listy Biometryczne” 1964 nr 3/5. — Toż. Warszawa 1983, maszyn.

Literatura: M. Czarnowski: *Karta z dziejów Polskiego Towarzystwa Biometrycznego*. „Nauka Polska” 1974 R. 22 nr 2 s. 117-120. — F. Szczotka: *Polskie Towarzystwo Biometryczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 218-220. — W. Oktaba: *Ćwierć wieku „Colloquium” Polskiego Towarzystwa Biometrycznego*. „Colloquium Biometryczne” 1995 R. 25 s. 4-13. — S. Mejza: *Trzydzieści lat „Colloquium Biometrycznego” (1970-2000)*. Tamże R. 30 s. 17-23.

Stanisław Mejza

POLSKIE TOWARZYSTWO BOTANICZNE
Societas Botanicorum Poloniae

Rok zał.: 1922. **Siedziba:** 00-478 Warszawa, Al. Ujazdowskie 4. **Oddziały:** Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Skierniewice, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie Delegatów, Zarząd Główny; Komisja Medalu im. W. Szafera, Kapituła Medalu im. B. Hryniewieckiego, Kapituła Medalu im. Z. Czubińskiego, komisje i sekcje. **Biblioteka:** 29 170 wol. (1976), 45 000 wol. (2003). **Archiwum. Liczba członków:** 904 (1976), 1400 członków zwyczajnych, nadzwyczajnych, wspierających oraz honorowych — 23 krajowych i 14 zagranicznych (2003). **Prezysi:** Bolesław Hryniewiecki (1922-25, 1945-53), Zygmunt Wóycicki (1926-36), Seweryn Krzemieniewski (1936-39), Kazimierz Bassalik (1953-55), Henryk Teleżyński (1955-73), Tadeusz Gorczyński (1973-77), Tomasz Wodzicki (1977-83), Benon Polakowski (1983-89), Jerzy Fabiszewski (1989-92), Stefan Zajaczkowski (1992-98), Zbigniew Mirek (1998-). **Sekretarze gen.:** Seweryn Dziubałtowski (1929-39), Roman Kobendza (1945-50), Piotr Strebeyko (1950-55), Tadeusz Gorczyński (1955-73), Ludmiła Hausbrandt (1973-75), Bohdan Rodkiewicz (1975-77), Zofia Starck (1977-83), Stefan Zajaczkowski (1983-89), Maria Ławrynowicz (1989-92), Zbigniew Mirek (1992-98), Barbara Sudnik-Wójcikowska (1998-2001), Alina Stachurska-Swakoń (2001-).

Charakterystyka działalności

PTB utworzone zostało z inicjatywy czołowych botaników polskich, podjętej na zjeździe botanicznym w Warszawie (1922). Założycielami jego byli: Emil Godlewski (senior), Kazimierz Bassalik, Bolesław Hryniewiecki, Seweryn Krzemieniewski, Władysław Szafer, Zygmunt Wóycicki oraz Seweryn Dziubałtowski, Piotr Hoser, Bronisław Niklewski, Edmund Malinowski, Kazimierz Rouppert i Dezydery Szymkiewicz. Za cel swej działalności PTB przyjęło „popieranie rozwoju botaniki i nauk pokrewnych oraz szerzenie ich w społeczeństwie”. Realizacji tego celu miały służyć posiedzenia naukowe, wydawanie własnych czasopism i innych publikacji, organizowanie zjazdów, urządzanie wystaw, zakładanie bibliotek, utrzymywanie kontaktów naukowych z pokrewnymi towarzystwami krajowymi i zagranicznymi.

PTB prowadzi działalność w zakresie popierania i upowszechniania nauki a także opiniotwórczą i wydawniczą. W latach międzywojennych Towarzystwo organizowało corocznie zjazdy naukowe (I Zjazd — 1924 r.) połączone z walnymi zebraniem członków; były one podsumowaniem osiągnięć oddziałów i działalności całego Towarzystwa. Przedstawiano na nich wyniki prac badawczych dotyczących różnych gałęzi botaniki, oma-

wiano zagadnienia ogólne, organizowano wycieczki do interesujących botanicznie obiektów przyrodniczych m.in. zjazd z 1932 r. zatwierdził projekt polskiej terminologii botanicznej w zakresie cytologii i histologii roślin opracowany przez członków Towarzystwa. Pierwszy zjazd powojenny odbył się we wrześniu 1945 r. w Warszawie i od tej pory aż do 1961 r. członkowie PTB spotykali się co roku. W latach 1961-78 zjazdy Towarzystwa gromadziły botaników co 2 lata, zaś od 1978 r. spotkania te odbywają się co 3 lata. Jubileuszowy, 50. zjazd w Krakowie w 1995 r. zgromadził ponad 800 uczestników, a najliczniejszy dotąd 52. zjazd Towarzystwa, który odbył się w 2001 r. w Poznaniu — 942 uczestników.

Działalność naukowa i popularyzatorska PTB skupiała się w oddziałach. W latach 1922-30 utworzonych zostało 5 Oddziałów terenowych: w Krakowie, Lwowie, Warszawie (1922), Wilnie (1922/23) i Poznaniu (1930). Po II wojnie światowej Oddziały: Lwowski i Wileński przestały istnieć, najliczniejszym był Oddział Warszawski, najbardziej aktywnym — Krakowski. Oddziały PTB organizowały regularne zebrania naukowe, wykłady i odczyty popularne.

Po przerwie, spowodowanej wybuchem II wojny światowej i okresem okupacji, PTB wznowiło działalność zorganizowaniem I Zjazdu w 1945 r. oraz utworzeniem nowych oddziałów terenowych w większości miast wojewódzkich: w 1945 r. — Łódzki i Lubelski, 1947 — Toruński, 1952 — Białostocki, Bydgoski i Gdański, 1955 — Olsztyński i Szczeciński. Podobnie jak w okresie międzywojennym, oddziały terenowe organizują posiedzenia naukowe, na których obok referatów opartych na własnych pracach badawczych członków oddziału, wygłaszane są referaty z prac przeglądowych obcych, sprawozdań z konferencji, sympozjów i zjazdów. Do tej pory zorganizowano w oddziałach ponad 7300 spotkań naukowych z ok. 9600 referatami, przy czym 27% z nich — w Oddziale Krakowskim.

Polskie Towarzystwo Botaniczne było finansowane i znajdowało się pod opieką naukową Min. Oświaty, później (od 1951) — Polskiej Akademii Nauk, a obecnie (od 1992 r.) — Komitetu Badań Naukowych.

Zadania naukowe realizowane są w 13 Sekcjach specjalistycznych: Anatomii, Cytologii i Embriologii Roślin (od 1973 r.), Briologicznej (1978), Dendrologicznej (1950), Fizjologii i Biochemii Roślin (1954), Fykologicznej (1974), Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (1951), Historii Botaniki (1983), Kultur Tkankowych Roślin (1994), Lichenologicznej (1983), Mikoologicznej (1956), Ogrodów Botanicznych i Arboretów (1972), Paleobotanicznej (1955) i Pteridologicznej (2001). Sekcje, liczące od kilkudziesięciu do ponad 150 członków, odbywają coroczne spotkania, których dotąd zorganizowano blisko 800 — z ponad 3200 referatami i posterami.

W 1952 r. PTB rozpoczęło na szeroką skalę akcję upowszechniania osiągnięć nauki w zakresie botaniki, powołując do życia Komisję Popularyzacji Wiedzy Botanicznej. Podjęła ona koordynację działalności popularyzacyjnej oddziałów realizowanej poprzez tworzone w oddziałach specjalne

komisje popularyzacji wiedzy botanicznej. Akcja upowszechniania wiedzy botanicznej rozwijała się od 1953 r. m.in. w następujących kierunkach: wygłaszanie prelekcji, organizowanie seminariów, kursów, pokazów szkoleniowych, konkursów wiedzy o roślinach (np. Oddział Łódzki od 1983 r. organizuje coroczne konkursy dla młodzieży szkolnej pod hasłem "Znam drzewa i krzewy"), wycieczek do ogrodów botanicznych i zakładów naukowych, urządzenie wystaw, współpraca z prasą, Polskim Radiem i Telewizją, poradnictwo w zakresie różnych działów botaniki stosowanej. Dotychczas w oddziałach i sekcjach PTB zorganizowano łącznie ponad 10.000 imprez, w tym: ponad 6000 prelekcji, odczytów i referatów, niemal 2000 wycieczek i zajęć terenowych, blisko 1800 kursów, konsultacji, ćwiczeń, pokazów i wystaw oraz ponad 200 audycji i występów w mediach.

Od 1984 r. PTB przyznaje Medal im. Wł. Szafera za najwybitniejsze prace z dziedziny botaniki a za zasługi w upowszechnianiu wiedzy botanicznej i ochrony przyrody — Medal im. B. Hryniewieckiego (od 1995). Natomiast od 2001 r. autorzy najwybitniejszych opracowań o charakterze regionalnych monografii geobotanicznych wyróżniani są medalem im. prof. Z. Czubińskiego.

W 1923 r. PTB założyło bibliotekę, której księgozbiór pochodzący z wydawnictw własnych oraz wymiany krajowej i zagranicznej osiągnął w 1939 r. około 8 tys. wol., w tym wiele cennych zagranicznych publikacji botanicznych, m.in. ponad 450 tytułów czasopism. Ta jedna z najstarszych polskich bibliotek botanicznych posiada obecnie: ponad 6500 wol. wyd. zwartych, ponad 18.000 odbitek i broszur, a także 21.000 wol. (807 tytułów) wyd. ciągłych oraz 19 wol. zbiorów specjalnych.

Jedną z podstawowych form działalności PTB jest publikowanie wyników prac naukowych prowadzonych we wszystkich ośrodkach botanicznych w Polsce. W dotychczasowej historii wydano ponad 300 tomów różnych czasopism i druków zwartych o łącznej objętości ponad 8000 ark. wyd. Obecnie (2002 r.) oprócz pozycji zwartych PTB wydaje 7 czasopism. Kwartalnik „*Acta Societatis Botanicorum Poloniae*” wydawany od 1923 r. jest najważniejszym periodykiem Towarzystwa zamieszczającym oryginalne prace badawcze wyłącznie w języku angielskim; nieregularnie ukazują się też tematyczne suplementy (dotychczas ukazało się 71 tomów). „*Rocznik Dendrologiczny*”, organ Sekcji Dendrologicznej PTB (od 1926) jest najstarszym, obok „*Acta Societatis Botanicorum Poloniae*” polskim czasopismem botanicznym (opublikowano 50 tomów). „*Acta Agrobotanica*” — półrocznik ukazujący się od 1953 r. — publikuje prace badawcze z angielskim streszczeniem (wydano 55 tomów). Półrocznik „*Acta Mycologica*” (od 1965) zamieszcza oryginalne prace badawcze w języku angielskim dotyczące grzybów i porostów (ukazało się 37 tomów). Seria *Monographiae Botanicae* (od 1953) zawiera obszerne rozprawy i prace o charakterze monograficznym (wydano 90 tomów). „*Wiadomości Botaniczne*” (od 1957) są kwartalnikiem przeglądowo-informacyjnym integrującym środo-

wisko polskich botaników (ukazało się 46 tomów). „Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów” ukazywał się w l. 1953-57 jako dział „Acta Societatis Botanicorum Poloniae”, potem jako część, a następnie wkładka do „Wiadomości Botanicznych”; od 1991 r. jest samodzielnym pismem (wydano 11 tomów). W latach 1989-1999 ukazywał się także rocznik „Erica Polonica” — poprzednio: „Erica Rocznik Roślin Wrzosowatych, Rośliny Wrzosowate”, którego wydawanie zawieszono z powodów finansowych.

Członkowie PTB utrzymują łączność naukową z towarzystwami zagranicznymi przez swój udział w międzynarodowych kongresach botanicznych, wygłaszanie referatów, zapraszanie przedstawicieli zagranicznych ośrodków na konferencje organizowane przez PTB oraz wybór uczonych zagranicznych na członków honorowych Towarzystwa. W 1957 r. PTB zostało członkiem Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (The World Conservation Union — IUCN), w 1983 r. Sekcja Paleobotaniczna Towarzystwa — członkiem Międzynarodowej Komisji Palinologicznej (International Commission of Palynology — ICP), zaś Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin w 1978 r. afiliowana została do Federacji Europejskich Towarzystw Fizjologów Roślin (Federation of European Societies of Plant Physiology — FESPP).

Archiwum założone w 1979 r. posiada w swych zbiorach materiały historyczne dotyczące Towarzystwa, dokumentuje bieżącą jego działalność oraz gromadzi materiały stanowiące spuściznę po zmarłych członkach.

Wydawnictwa ciągłe:

- Acta Societatis Botanicorum Poloniae. Warszawa 1923 Vol. 1 —
- Biblioteka Botaniczna. Poznań 1925 T. 1 — 1933 T. 3
- Rocznik Dendrologiczny. Organ Sekcji Dendrologicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Warszawa 1951 Vol. 7 —
- Ukazywał w l. 1926-1935 jako Rocznik Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego
- Acta Agrobotanica. Warszawa 1953 Vol. 1 —
- Fragmenta Floristica et Geobotanica. Kraków 1953/54 Ann. 1 — 1956 Ann. 2
- Od 1957/58 Ann. 3 wyd. Instytut Botaniki PAN
- Monographiae Botanicae. Warszawa 1953 Vol. 1 —
- Biuletyn Ogrodów Botanicznych. Kraków 1957—1990
- Dodatek niesamoistny do Wiadomości Botanicznych
- Biuletyn Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów. Warszawa 1991 T. 1 —
- Wiadomości Botaniczne. Kraków 1957 T. 1 —
- Acta Mycologica. Warszawa 1965 Vol. 1 —
- Rośliny Wrzosowate. Kraków 1989—1999
- W l. 1994-1995 tyt.: Erica. Rocznik Roślin Wrzosowatych, 1997-1999 Erica Polonica

Źródła: Archiwum PAN, zespół: Spuścizna Kazimierza Bassalika, III-75, sygn. 19 [Materiały dot. PTB: statuty i regulaminy, protokoły posiedzeń Zarządu Głównego i Walnego Zgromadzenia, sprawozdania, spisy członków z lat 1928-38]. — Tamże, Oddział w Poznaniu, zespół: Materiały Antoniego Wróblewskiego, sygn. 129 [Materiały dot. PTB z lat 1922-38].

Statut Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Warszawa 1938. — Toż. „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1951/1952 Vol. 21 nr 1/2 s. 265-273. — Toż. „Wiadomości Botaniczne” 1957 T. 1 z. 3 s. 91-96.

Literatura: B. Hryniewiecki: *Polskie Towarzystwo Botaniczne*. „Życie Nauki” 1946 R. 1 s. 204-205. — *Polskie Towarzystwo Botaniczne*. „Nauka Polska” 1947 T. 25 s. 545-546. — *Polskie Towarzystwo Botaniczne*. Powstanie i rozwój. „Wiadomości Botaniczne” 1967 T. 11 z. 1 s. 49-50. — T. Gorczyński, J. Mazurowa: *Przegląd działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w okresie 25-lecia PRL*. Tamże 1970 T. 14 z. 3 s. 189-199. — L. Karpowiczowa: *Działalność Komisji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Tamże s. 207-209. — *50 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Red. L. Karpowiczowa. Wrocław 1972 (s. 7-19: M. Kostyniuk: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w okresie międzywojennym*; s. 20-28: A. Gajewska: *Działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Botanicznego w latach 1922-1970*; s. 29-36: M. Kostyniuk: *Zarys historii biblioteki Polskiego Towarzystwa Botanicznego*; s. 37-39: L. Karpowiczowa: *Komisja Popularyzacji Wiedzy Botanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego 1952-1970*). — T. Gorczyński: *Udział botaników warszawskich w rozwoju Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. „Zeszyty Naukowe SGGW”. Ser. hist. 1972 z. 9 s. 51-70. — Tenże: *W pięćdziesięciolecie powstania Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. (Jubileuszowy Zjazd członków PTBot. w Warszawie, 19-22 IX 1972 r.). „Kosmos”. Ser. A 1973 z. 2 s. 196-200. — Tenże: *Z historii Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Warszawie”. Ser. hist. 1974 z. 11 s. „69-78. — L. Karpowiczowa, L. Hausbrandt, Z. Kiepał: *Polskie Towarzystwo Botaniczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 220-223. — *65 lat Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. „Wiadomości Botaniczne” 1986 T. 30 z. 3/4. — Z. Mirek: *47 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego Łódź, 3-6 września 1986 r.* Tamże 1987 T. 31 z. 3 s. 191-194. — M. Ławrynówicz, B. Sudnik-Wójcikowska: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w roku 1989*. Tamże 1990 T. 34 z. 3 s. 39-43. — Z. Mirek, L. Musiał: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1992 roku*. Tamże 1993 T. 37 z. 1/2 s. 156-164. — Z. Mirek, L. Musiał: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1994 roku*. Tamże 1995 T. 39 z. 3/4 s. 96-102. — Z. Mirek, L. Musiał: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1995 r.* Tamże 1996 T. 40 z. 3/4 s. 116-126. — K. Czyżewska: *Czasopisma Polskiego Towarzystwa Botanicznego*. Tamże 2000 T. 44 z. 1/2 s. 71-75. — A. Stachurska-Swakorć: *Strona internetowa Polskiego Towarzystwa Botanicznego* <http://ptb.ib-pan.krakow.pl>. Tamże 2000 T. 44 z. 1/2 s. 71-76. — Taż: *Polskie Towarzystwo Botaniczne w 1999 roku*. Tamże 2000 T. 44 z. 3/4 s. 70-77. — G. Jackowski: *52 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Poznań, 23-28 września 2001*. Tamże T. 46 z. 1/2 s. 73-76.

Strona internetowa: <http://ptb.ib-pan.krakow.pl>

Zbigniew Mirek

POLSKIE TOWARZYSTWO CHITYNOWE Polish Chitin Society

Rok zał.: 1993. **Siedziba:** 90-570 Łódź, ul. M. Skłodowskiej-Curie 19/27 (Instytut Włókien Chemicznych). **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd. **Liczba członków:** 70 (2003). **Prezes:** Henryk Struszczyk (1993-). **Sekretarze:** Jan Knapczyk (1993-95), Antoni Niekraszewicz (1995-97), Joanna Szumilewicz (1997-2001), Maria Wiśniewska-Wrona (2001-).

Charakterystyka działalności

Dla powołania Polskiego Towarzystwa Chitynowego utworzony został komitet założycielski składający się z 13 osób reprezentujących wszystkie dziedziny nauki i praktyki.

Celem Towarzystwa, w myśl statutu uchwalonego przez członków założycieli w dniu 17 lutego 1993 r., jest: popieranie badań naukowych w całym zakresie związanym z chityną oraz odpowiednimi enzymami, przy czym pod pojęciem chityny rozumie się także chitozan jak i wszystkie pochodne chityny i chitozanu; pomoc w upowszechnianiu wyników tych badań; popieranie i organizowanie wymiany pomiędzy uczonymi uczestniczącymi w badaniach związanych z chityną, przede wszystkim w Polsce; popieranie praktycznego zastosowania wyników badań naukowych w zakresie chityny, chitozanu i pochodnych chityny; współpraca z innymi stowarzyszeniami naukowymi w kraju i za granicą.

Towarzystwo realizuje swoje cele poprzez: organizowanie seminariów, sympozjów, konferencji i innych spotkań; publikacje i inne formy rozpowszechniania wyników badań objętych celami PTChit; udział w pracach i zamierzeniach podejmowanych przez instytucje i stowarzyszenia krajowe i zagraniczne zmierzające do rozwoju dziedziny objętej celem Towarzystwa, działania w zakresie standaryzacji.

PTChit znajduje się pod opieką naukową Komitetu Badań Naukowych, który wspomaga finansowo działalność wydawniczą Towarzystwa i sponсорuje organizowanie seminariów.

W okresie swej działalności Towarzystwo podjęło owocne starania dla zintegrowania ruchu chitynowego w Polsce, zorganizowało osiem cyklicznych seminariów roboczych nt. Nowe aspekty w chemii i zastosowaniu chityny i jej pochodnych (1994-2001), sponsorowane przez Komitet Badań Naukowych. Stanowiły one przegląd całokształtu krajowych badań w dziedzinie chityny i jej pochodnych, pozwoliły na integrację środowiska naukowego oraz wykazały znaczenie nauki polskiej w świecie. Brali w nich udział przedstawiciele Zarządu Europejskiego Towarzystwa Chitynowego (European Chitin Society — EUCHIS): w 1994 r. A. Domard (Francja); w 1995 — M. Peter (Niemcy) a w l. 1996-2001 goście zagraniczni m.in.: A. Gamzazade, Valery P. Varlamov, Sergey V. Nemtsev (Rosja), N. Ben-Shalon (Izrael). Materiały prezentowane na seminariach roboczych wydawane są w serii *Progress on Chemistry and Application of Chitin and its Derivatives*, w l. 1994-2003 ukazało się dziewięć tomów. W okresie do 2001 r. PTChit wydawało „Biuletyn Informacyjny PTChit”, mający na celu upowszechnianie i promocję osiągnięć z dziedziny chityny oraz zawierający aktualne informacje na temat działalności Towarzystwa.

Przedstawiciele PTChit uczestniczą w obradach plenarnych towarzystw chitynowych: europejskiego, amerykańskiego i japońskiego ustalających kierunki działania i integrację międzynarodową. W ostatnim okresie PTChit udzieliło pomocy merytorycznej rosyjskiej grupie inic-

jatywnej, zmierzającej do powołania rosyjskiego towarzystwa chitynowego. Prezes PTChit prof. H. Struszczyk był członkiem Rady oraz wiceprzewodniczącym European Chitin Society z siedzibą w Lyonie i uczestniczył w podejmowaniu ważniejszych decyzji wiążących się z europejskim ruchem chitynowym. Obecnie dr L. Szosland i dr M. Jaworska pełnią funkcję członków Rady Zarządu tego Towarzystwa.

W 2001 r. na posiedzeniu Zarządu Europejskiego Tow. Chitynowego w Senigalii (Włochy) strona polska została wybrana na organizatora 6 International Conference on Chitin/Chitosan Euchis'04 w 2004 r.

Wydawnictwa ciągłe:

Biuletyn Informacyjny PTChit. Łódź 1994 — 2001

Progress on Chemistry and Application of Chitin and its Derivatives. Łódź 1994 Vol. 1 —

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Chitynowego. Łódź 1993.

Strona internetowa: www.iwch.lodz.pl

e-mail: iwch@iwch.lodz.pl

Henryk Struszczyk

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE Polish Entomological Society

Rok zał.: 1923. (Nazwa poprz.: 1923-65 Polski Związek Entomologiczny). **Siedziba:** 60-594 Poznań, ul. Dąbrowskiego 159 (poprz.: 1923-39 Lwów, 1947-53 i 1989-98 Wrocław, 1953-63 Lublin, 1963-89 Warszawa). **Oddziały:** Bydgoszcz, Bytom, Gdańsk, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Rzeszów, Skierniewice, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie, Zarząd Główny; sekcje i zespoły robocze. **Biblioteka** (od 1948 r. z siedzibą we Wrocławiu): 10 tys. wol. (1976), 18 tys. wol. (2002). **Liczba członków:** ok. 200 (1939), 676 (1976), 460 krajowych i zagranicznych (2002). **Prezesi:** Zygmunt Mokrzecki (1923-36), Aleksander Kozikowski (1937-39, 1947-52), Konstanty Strawiński (1953-66), Henryk Sandner (1967-89), Andrzej Warchałowski (1989-95), Jarosław Buszko (1995-98), Janusz Nowacki (1998-). **Sekretarze:** Jan Kinel (1923-39), Stanisław Chudoba (1947-50), Zofia Kozikowska (1950-53), Adam Goos (1953-55), Janina Grabowska (1955-63), Danuta Wasyliak-Kabacik (1963-65), Barbara Galecka (1965-67), Wojciech Puławski (1967), Waldemar Mikołajczyk (1967-80), Stanisław Ignatowicz (1980-83), Henryk Malinowski (1983-86), Małgorzata Pankanin-Franczyk (1986-89), Dariusz Tarnawski (1989-95), Marek Bunalski (1995-).

Charakterystyka działalności

Polski Związek Entomologiczny powstał w 1923 r. we Lwowie z przekształcenia istniejącej od 1920 r. Sekcji Entomologicznej Oddziału Lwowskiego Pol. Tow. Przyrodników im. Kopernika. Inicjatorami jego utworzenia byli profesorowie lwowscy: Jarosław Łomnicki, Adam Krasucki, Jan Kinel i Jan Noskiewicz.

Od początku istnienia celem PZE było „...wszechstronne badanie (systematyka, biologia, entomologia stosowana itd.) owadów przede wszystkim Polski i wydawanie własnych publikacji”. Aktualny statut zatwierdzony w 2001 r. rozwija to zagadnienie następująco: „Celem Towarzystwa jest przyczynianie się do rozwoju myśli naukowo-badawczej w dziedzinie nauk entomologicznych, upowszechnianie osiągnięć i ich zastosowanie w gospodarce kraju, działanie w zakresie ochrony ginących i zagrożonych gatunków owadów, współdziałanie w wychowywaniu nowych kadr naukowych, oświatowych i zawodowych w dziedzinie nauk entomologicznych w Polsce i przyczynianie się do ugruntowania naukowego poglądu na świat”.

Dla realizacji zadań Towarzystwa służą następujące środki: systematyczne organizowanie posiedzeń naukowych z odczytami, komunikatami i referatami połączonymi z dyskusją; urządzenie wystaw, konkursów i wycieczek naukowych; organizowanie ogólnokrajowych zjazdów entomologów, naukowych konferencji i narad roboczych; wydawanie i inicjowanie publikacji naukowych poświęconych naukom entomologicznym i ich upowszechnianiu; gromadzenie księgozbioru głównie drogą wymiany swoich wydawnictw; nawiązywanie kontaktów z innymi towarzystwami naukowymi; wydawanie opinii i orzeczeń z dziedziny entomologii.

W latach 1923-39 działalność PZE polegała na wszechstronnym popieraniu i popularyzowaniu entomologii teoretycznej i stosowanej.

W 1923 r. rozpoczęto wydawanie pierwszego periodyku „Polskie Pismo Entomologiczne”, którego numer sygnałowy ukazał się już rok wcześniej (do chwili obecnej ukazało się 71 tomów) oraz tworzenie biblioteki naukowej. W 1925 r. przyjęto do PZE, na prawach członka — korporanta, Poznańskie Tow. Entomologiczne (założone w 1924 r.). W 1935 r. utworzono pierwszą i jedyną przed wojną Sekcję tematyczną — Entomologii Stosowanej, która poprzez organizowane konferencje i sympozja ułatwiała wymianę osiągnięć i myśli naukowej. Przed wybuchem II wojny światowej PZE skupiało ok. 200 członków.

Po wojnie Związek został reaktywowany w 1947 r. we Wrocławiu, a już rok później przystąpiono do reaktywacji biblioteki naukowej. Od 1949 r. zaczęły powstawać pierwsze oddziały terenowe — w Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu oraz kolejne Sekcje tematyczne: Owadów Społecznych, Koleopterologiczna, Entomologii Rolniczej, Entomologii Leśnej. W 1953 r. siedzibę Związku przeniesiono do Lublina i rozpoczęto wydawanie serii

Klucze do Oznaczania Owadów Polski (dotychczas ukazały się 164 zeszyty). W 1963 r. siedzibę Towarzystwa przeniesiono do Warszawy, a we wrześniu 1965 r. zmianie uległa dotychczasowa nazwa na funkcjonującą obecnie — Polskie Towarzystwo Entomologiczne.

W latach 1952-89 PZE znajdowało się pod opieką naukową i finansową PAN. Wraz z przemianami gospodarczymi i politycznymi zachodzącymi w kraju nastąpiła reorganizacja struktur i zasad finansowania Towarzystwa, czego końcowym wyrazem były zmiany wprowadzone w 1989 r. na XL Zjeździe PTE we Wrocławiu: wybrano nowe władze, zmieniono siedzibę Towarzystwa i redakcji czasopism, a finansowanie Towarzystwa oparto o dotacje ministerialne, zastąpione później przez dotację Komitetu Badań Naukowych.

W 1998 r., w 75-lecie powstania PTE, odbył się w Poznaniu zjazd jubileuszowy, na którym dokonano licznych zmian w statucie.

Od początku swego istnienia PTE opierało swą działalność na aktywności własnej członków, pracy oddziałów terenowych i sekcji tematycznych. Włączało się również w prace badawcze placówek naukowych (badania Puszczy Kampinoskiej i Śląska, monitoring motyli dziennych Polski) oraz nawiązywało ścisłą współpracę z towarzystwami naukowymi innych krajów. Odbywające się początkowo corocznie, później co 2 lata, zjazdy Towarzystwa, zastąpiono comiesięcznymi posiedzeniami naukowymi oddziałów terenowych oraz corocznymi sympozjami sekcji tematycznych. Zjazdy Towarzystwa, odbywające się obecnie co 3 lata, przybrały stopniowo charakter kongresów naukowych o zasięgu międzynarodowym. Ponadto, co kilka lat organizowane są konferencje naukowe poświęcone najpilniejszym problemom współczesnej nauki, np. „Ochrona owadów w Polsce u progu integracji z Unią Europejską” (Kraków, 1999), oraz kongresy i sympozja towarzystw międzynarodowych, m.in. kongres Society of European Lepidopterology (Białowieża, 2000).

Rozwój struktur Towarzystwa i związana z tym konieczność bieżącego informowania członków o aktualnych inicjatywach poszczególnych oddziałów i sekcji legły u podstaw powołania do życia „Biuletynu Informacyjnego” (1969), na bazie którego w 1980 r. powstały „Wiadomości Entomologiczne” (dotychczas ukazało się 21 tomów). Profil czasopisma ulegał stopniowym przemianom, doprowadzając w 1989 r. do obecnej formy — dwujęzycznego czasopisma naukowego.

W latach 1998-2000 PTE było współwydawcą Fauny Polski, a następnie powołało do życia własne wydawnictwo monograficzne — Polish Entomological Monographs.

Wydawnictwa ciągłe:

Polskie Pismo Entomologiczne. Bulletin Entomologique de Pologne. Lwów 1922 T. 1 — 1939/48 T. 18 — 1999 T. 69 m. wyd. Wrocław
Polskie Pismo Entomologiczne. Polish Journal of Entomology. Gdynia 1999 T. 68 —
Od 2002 T. 71 m. wyd. Opole

Polskie Pismo Entomologiczne. Seria B. Entomologia Stosowana. Wrocław 1956 Z. 1 — 1966 Z. 44

Klucze do Oznaczania Owadów Polski. Warszawa — Wrocław 1954 Nr 1 —

Od 1999 Nr 158 m. wyd. Toruń

Biuletyn Informacyjny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Warszawa 1969 nr 1 — 1979 nr 23

Wiadomości Entomologiczne. Warszawa 1980 T. 1 —

1989 T. 9 — 1998 T. 18 m. wyd. Poznań

Wiadomości Entomologiczne. Entomological News. Poznań 1999 T. 19 —

Polish Entomological Monographs. Poznań/Toruń 2000 Vol. 1 —

Źródła: *Statut Polskiego Związku Entomologicznego*. „Polskie Pismo Entomologiczne” 1923/24 T. 2 z. 1 s. 50-52. — Toż. Tamże 1932 T. 11 s. 152-159. — Toż. Tamże 1935/1936 T. 14/15 s. 408-414. — *Statut Polskiego Towarzystwa Entomologicznego*. Tamże 1971 T. 41 fasc. 4 s. 915-923. — Toż. „Wiadomości Entomologiczne” 1997 T. 15 Supl. s. 7-23. — Toż. Poznań 2001. — S. Bednarz: *Jubileuszowy XXXII Zjazd Polskiego Towarzystwa Entomologicznego*. „Przegląd Zoologiczny” 1970 z. 4 s. 403-405.

Literatura: T. Jaczewski: *Działalność Polskiego Związku Entomologicznego w oparciu o wytyczne Polskiej Akademii Nauk dotyczące planu badań szczególnie ważnych dla gospodarki i kultury narodowej*. „Polskie Pismo Entomologiczne” 1955 T. 24 nr 2 s. 10-20. — K. Strawiński: *Towarzystwo naukowe jednoczące entomologów polskich*. „Nauka Polska” 1961 R. 9 s. 195-199. — Tenże: *40 lat zrzeszenia entomologów polskich*. „Polskie Pismo Entomologiczne” Ser. B. 1962 z. 25/26 s. 7-19. — M. Mroczkowski: *14 lat „Kluczy do oznaczania owadów Polski”*. Tamże 1967 T. 37 s. 209-216. — Tenże: *Krótki rys historii Polskiego Towarzystwa Entomologicznego*. Tamże 1971 T. 41 s. 713-721. — Tenże: *20-lecie „Kluczy do oznaczania owadów Polski”*. Tamże 1973 T. 43 s. 601-605. — Tenże: *Polskie Towarzystwo Entomologiczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 223-225. — T. B. Hadaś: *75 lat Polskiego Towarzystwa Entomologicznego*. Cz. I. *Geneza i działalność Polskiego Związku Entomologicznego do końca roku 1951*. „Wiadomości Entomologiczne” 1998 T. 17 Supl. s. 5-50. — M. Bunalski, J. J. Lipa, J. Nowacki: *Almanach entomologów polskich XX wieku*. Tamże 2001 T. 20 supl. s. 3-240.

Strona internetowa: <http://pte.au.poznan.pl>
e-mail: bunalski@au.poznan.pl

Marek Bunalski

POLSKIE TOWARZYSTWO ETOLOGICZNE Polish Ethological Society

Rok zał.: 1991. **Siedziba:** 02-093 Warszawa, ul. Pasteura 3 (Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN). **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd Główny. **Liczba członków:** 57 (2003). **Prezysi:** Jerzy A. Chmurzyński (1991-2001), Ewa J. Godzińska (2002-). **Sekretarze:** Michał Biały (1991-93), Anna Szczuka (1991-97), Kalina Burnat (1993-95), Piotr Jabłoński (1995-97), Anita Cybulska-Kłosowicz (1998-), Dorota Dudek (1998-2002), Maciej Stasiak (2002-).

Charakterystyka działalności

Założycielami Polskiego Towarzystwa Etologicznego byli m.in. Jerzy A. Chmurzyński, Ewa J. Godzińska, Janusz Wojtusiak, Tadeusz Kaleta, Józef Beck i Michał Biały. Statut został zarejestrowany 15 października 1991 r. Celem Towarzystwa jest rozwijanie myśli naukowo-badawczej w dziedzinie nauk etologicznych, ich upowszechnianie i zastosowanie, współdziałanie w wychowaniu nowych kadr naukowych, oświatowych i zawodowych w dziedzinie nauk etologicznych, a nadto współpraca z zainteresowanymi środowiskami naukowymi w Polsce i na świecie.

Cele statutowe Towarzystwo realizuje poprzez: organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów, konferencji, sympozjów, szkół i narad roboczych w dziedzinie etologii; organizowanie współpracy badawczej etologów w kraju i za granicą oraz współpracy interdyscyplinarnej; wydawanie publikacji naukowych poświęconych naukom etologicznym i ich upowszechnianiu; prowadzenie wykładów, odczytów, wystaw, konkursów, wycieczek naukowych, kursów oraz szkoleń w dziedzinie etologii; nawiązywanie kontaktów z innymi towarzystwami oraz instytutami naukowymi; przeprowadzanie ekspertyz naukowych i realizacji zleceń badawczych; reprezentowanie etologii polskiej w Międzynarodowej Radzie Etologicznej.

Członkiem zwyczajnym Towarzystwa może być każda osoba fizyczna mająca wykształcenie wyższe w zakresie związanym z naukami behawioralnymi lub pracująca czynnie w dziedzinie etologii. W 2003 r. PTETol liczyło 57 członków i 40 sympatyków, tj. osób uczestniczących w działalności Towarzystwa i zawiadamianych o różnych formach jego działalności naukowej. Internetowa lista adresowa osób, które informowane są o działalności naukowej Towarzystwa, liczy obecnie ok. 105 nazwisk. Członkowie PTETol pochodzą z ok. 30 ośrodków działających w różnych miastach Polski, terenem działania Towarzystwa jest obszar całego kraju, fundusze tworzą składki członkowskie oraz niewielkie darowizny.

Towarzystwo organizuje co miesiąc posiedzenia naukowe; tematyka prezentowanych referatów jest szeroka i obejmuje wyniki bieżących badań w dziedzinie nauk behawioralnych, omawianie zagadnień teoretycznych, prezentację elementów historii nauk behawioralnych oraz relacje z kongresów i wypraw badawczych. Sporadycznie organizowane są sympozja lub szkoły letnie; w okresie od 1988 r. odbyły się trzy sympozja naukowe, z których materiały zostały opublikowane przez Towarzystwo i Sekcję Etologiczną Pol. Tow. Zootechnicznego.

W 1996 r. PTETol wniosło istotny wkład w wydanie monotematycznego tomu czasopisma "Kosmos", w całości poświęconego etologii i mechanizmom zachowania („Kosmos” T. 45 nr 2/3 — *Etologia i mechanizmy zachowania*). W 2000 r. PTE brało udział w organizacji Xth Biennial Meeting of the International Society for Comparative Psychology (19-21 lipca 2000, Warszawa); odbyło się sympozjum poświęcone zachowaniu się

zwierząt bezkręgowych. W 2001 r. PTETol zorganizowało uroczystość jubileuszu pięćdziesięciolecia działalności naukowej prof. dr hab. Jerzego Chmurzyńskiego, jednego z inicjatorów powstania Towarzystwa.

Członkowie PTETol wybierają swego przedstawiciela do Międzynarodowej Rady Etologów (International Council of Ethologists — ICE); w l. 1991-97 funkcję tę pełniła E. J. Godzińska z Instytutu Biologii Doświadczalnej PAN w Warszawie, w l. 1998-2002 — J. Wojtusiak z Instytutu Zoologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a od maja 2002 r. — przedstawicielem jest Marek Kozłowski ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Etologicznego. Warszawa 1991, maszyn.

Literatura: *Current Advances in Polish Ethology / Postępy etologii w Polsce. Materiały 3 Symposium Sekcji Etologicznej Polskiego Towarzystwa Zoologicznego Jachranka, 6-8 września 1990.* Pod red. E. J. Godzińskiej, M. Kieruzel i J. Korczyńskiej. Warszawa 1992. — *Etologia i mechanizmy zachowania.* „Kosmos” 1996 T. 45 Nr 2/3 s. 231-232.

Strona internetowa: <http://www.nencki.gov.pl/ptetol/addition.htm>
e-mail: jch@nencki.gov.pl; ejg@nencki.gov.pl;
szczuka@nencki.gov.pl

Ewa J. Godzińska

POLSKIE TOWARZYSTWO GENETYCZNE Polish Genetical Society

Rok zał.: 1966. **Siedziba:** 02-106 Warszawa, ul. Pawińskiego 5a (Instytut Biochemii i Biofizyki PAN). **Oddziały:** Białystok, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walny Zjazd, Zarząd Główny; sekcje. **Liczba członków:** 113 założycieli (1966), 650 (2003). **Przewodniczący:** Wacław Gajewski (1966-74), Tadeusz Lachowicz (1974-76), Czesław Tarkowski (1976-79), Lucjan Wiśniewski (1979-83), Wacław Gajewski (1983-86), Henryk Hübner (1986-89), Janusz Limon (1989-92), Jacek Zaremba (1992-95), Andrzej Paszewski (1995-98), Stefan Malepszy (1998-2001), Marek Świtoński (2001-). **Sekretarze:** Kazimierz Świeżyński (1996-68), Maria J. Radomska (1968-70), Andrzej Paszewski (1970-74), Małgorzata Bieni (1974-76), Danuta Miazga-Otłowska (1976-79), Henryk Mackiewicz (1979-83), Ewa Bartkowiak (1983-86), Regina Osiecka (1986-89), Teresa Pawlak (1989-

92), Ewa Sawicka-Sienkiewicz (1992-95), Ewa Bartnik (1995-98), Krysztyna M. Charon (1998-).

Charakterystyka działalności

Komitet Organizacyjny Polskiego Towarzystwa Genetycznego powołano z inicjatywy prof. Stefana Barbackiego w 1963 r. w Poznaniu podczas II Ogólnopolskiego Sympozjum na temat genetyki człowieka, zwierząt, roślin i mikroorganizmów. Statut został zatwierdzony w dniu 24 października 1966 r., zmiany uchwalono 12 września 1992 r. i zatwierdzono 9 maja 1995 r. Celem Towarzystwa jest: popieranie rozwoju genetyki, stałe podnoszenie poziomu naukowego członków Towarzystwa oraz krzewienie współczesnej wiedzy genetycznej.

PTG realizuje zadania statutowe przez: organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów i innych spotkań naukowych; wydawanie publikacji naukowych i popularnonaukowych; gromadzenie księgozbioru, głównie na drodze wymiany wydawnictw własnych; prowadzenie działalności popularyzacyjnej; inicjowanie, popieranie i prowadzenie wymiany doświadczeń i współpracy naukowej z zagranicą; przyznawanie nagród naukowych.

PTG zrzesza biologów, lekarzy i hodowców, którzy w swojej pracy stykają się z problematyką genetyczną. Działa na terenie całego kraju, fundusze jego tworzą składki członkowskie, wpisowe oraz dotacje i subwencje.

Posiada dwie samodzielne Sekcje: Cytogenetyki Zwierząt Gospodarskich (od 1984 r.) i Mutagenezy Środowiskowej (od 1986 r.).

Podstawową formą działalności Towarzystwa są zebrania naukowe organizowane przez oddziały terenowe. Początkowo co dwa lata, a od 1979 r. — co trzy lata organizowane są ogólnopolskie zjazdy członków, na których prezentowany jest polski dorobek naukowy w dziedzinie genetyki. W zjazdach biorą również udział zaproszeni wykładowcy z zagranicy. W latach 1966-2001 odbyło się czternaście zjazdów członków Towarzystwa: I — Poznań, 1966; II — Wrocław, 1968; III — Kraków, 1970; IV — Warszawa, 1972; V — Lublin, 1974; VI — Białystok, 1976; VII — Poznań, 1979; VIII — Łódź, 1983; IX — Gdańsk, 1986; X — Wrocław, 1989; XI — Kraków, 1992; XII — Szczecin, 1995; XIII — Warszawa, 1998; XIV — Poznań, 2001; XV — Gdańsk, 2004. Materiały ze zjazdów były publikowane. Podczas zjazdów PTG wręczane są nagrody za najlepsze prace naukowe, podręczniki i prace popularnonaukowe z zakresu genetyki, które zostały opublikowane w okresach pomiędzy zjazdami. Ponadto, począwszy od 1999 r. przeprowadzany jest konkurs na najlepsze oryginalne prace twórcze z genetyki, wykonane w polskich instytucjach naukowych. Nagrody w pierwszych latach były finansowane przez dwie firmy: Applera Polska sp. z o.o. oraz Olympus Optical Polska sp. z o.o., a obecnie jedynie przez Olympus Optical Polska.

W ramach Towarzystwa organizowane są również specjalistyczne sesje naukowe. Od 1994 r. wydawany jest raz w roku „Biuletyn Informacyjny PTG”, w którym zamieszczane są m.in. sprawozdania z działalności PTG; rozsyłany jest do wszystkich członków.

PTG współpracuje z Pol. Tow. Genetyki Człowieka, Pol. Tow. Biochemicznym i Pol. Tow. Mikrobiologów oraz innymi placówkami krajowymi, organizując wspólne konferencje i sympozja.

Wydawnictwa ciągłe:

Biuletyn Informacyjny PTG. Warszawa 1994 [nr] 1 —

Źródła: *Statut Polskiego Towarzystwa Genetycznego*. 1966, maszyn. — Toż. 1976, maszyn. — Toż. 1995, maszyn.

Literatura: A. Paszewski: *Polskie Towarzystwo Genetyczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 225-226. — E. Wiland: *Prof. dr hab. Stefan Barbacki — organizator Polskiego Towarzystwa Genetycznego*. „Biuletyn Informacyjny PTG” 1996 nr 3 s. 1-5. — *Historia założenia Polskiego Towarzystwa Genetycznego*. Tamże s. 40-47.

Strona internetowa: <http://jay.au.poznan.pl/PTG/>

e-mail: switonsk@jay.au.poznan.pl

Marek Świtoński

POLSKIE TOWARZYSTWO HYDROBIOLOGICZNE
Polish Hydrobiological Society

Rok zał.: 1959. **Siedziba:** 02-097 Warszawa, ul. S. Banacha 2. **Oddziały:** Białystok, Gdynia (Morski), Koszalin, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa (z siedzibą w Siedlcach), Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd Główny; sekcje. **Liczba członków:** 936 (1976), 500 (2003). **Prezesi:** Marian Gieysztor (1959-61), Przemysław Olszewski (1961-72), Romuald Klekowski (1972-73), Józef Stanisław Mikulski (1973-85), Zdzisław Kajak (1985-94), Stanisław Radwan (1994-2000), Andrzej Górniak (2000-). **Sekretarze:** Jerzy Wojnarowicz (1959-61), Zdzisław Kajak (1961-67), Zbigniew Maciej Głowicz (1967-69), Anna Hillbricht-Ilkowska (1969-70), Ewa Pieczyńska (1970-73), Stanisław Włodek (1973-78), Jan Igor Rybak (1978-).

Charakterystyka działalności

Członkami założycielami Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego było kilkadziesiąt osób z wyższych uczelni, instytutów naukowych PAN

i instytutów resortowych. Zadania PTH, w myśl statutu zatwierdzonego 22 marca 1960 r. obejmują pielęgnowanie i rozwijanie hydrobiologii i nauk pokrewnych. Towarzystwo skupia głównie pracowników naukowych zajmujących się hydrobiologią oraz studentów wydziałów przyrodniczych wyższych uczelni. Towarzystwo utrzymuje się ze składek członkowskich i dotacji KBN na organizowanie sympozjów i konferencji naukowych oraz na wydawnictwa. Zasięgiem działania obejmuje cały kraj. Dla realizacji zadań powołano Sekcje problemowe: Bentologiczna i Rotiferologiczna.

Towarzystwo zajmuje się działalnością organizacyjną, zmierzającą do rozwijania i koordynowania różnych dziedzin nauki związanych z badaniem wód. Organizuje co trzy lata Zjazdy Hydrobiologów Polskich oraz szereg sympozjów krajowych i zagranicznych. Dotyczą one głównie biologii i ekologii organizmów wodnych, sposobów zwiększenia różnorodności biologicznej naszych wód, ochrony zbiorników wodnych przed zanieczyszczeniem i nadmierną eutrofizacją oraz sposobów jej przeciwdziałania, zarastania wód, produktywności ekosystemów wodnych, dynamiki wód w jeziorach. Towarzystwo prowadzi również kursy dla biologów praktyków, studentów i młodych pracowników naukowych, tematem których jest nauka oznaczania organizmów wodnych i najnowsze techniki badawcze stosowane w hydrobiologii. Przyznaje corocznie nagrody za najlepsze prace magisterskie i za najlepsze prace w olimpiadach biologicznych z szeroko pojętej hydrobiologii. PTH jest członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Limnologicznego (Societas Internationalis Limnologiae). Oddziały PTH organizują zebrania poświęcone aktualnie prowadzonym pracom naukowym.

Towarzystwo wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim wydaje serię *Fauna Ślaskowa* Polski; ostatnio ukazały się tomy: T. Pojmańska, D. Cielecka: *Tasienice* (Warszawa 2001), S. Niesiołowski, E. Boklak: *Mieszki* (Warszawa 2001). Ponadto publikuje biuletyn „Wiadomości Hydrobiologiczne”, w których zamieszczane są informacje o życiu naukowym w dziedzinie hydrobiologii w kraju i za granicą oraz Biuletyn Wewnętrzny Sekcji Bentologicznej „DNO”.

Wydawnictwa ciągłe:

Wiadomości Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego. Warszawa 1963 [R.1] —

Dodatek do Wiadomości Ekologicznych, które do 1969 r. ukazywały się pt. Ekologia Polska. Seria B; od 1971 tyt.: Wiadomości Hydrobiologiczne

Fauna Ślaskowa Polski. Warszawa 1987 —

Ukazuje się od 1935; od 1988 wyd. wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim

DNO. Biuletyn Wewnętrzny Sekcji Bentologicznej. Warszawa 1993-

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego. Warszawa [1965]. — J. Rybak: Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego w 1996 roku. „Wiadomości Ekologiczne” 1997 R. 43 z. 3 s. 269-270.

Literatura: T. Backiel, E. Grygierek, E. Pieczyński: *Powstanie Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego oraz jego działalność w latach 1960-1961*. Warszawa 1962 (s. 37-46; Statut PTH). — Z. Kajak: *10 lat Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego (1959-1969)*. „Ekologia Polska” Seria B 1969 T. 15 s. 195-197. — Z. Mikulski, P. Olszewski: *Jak powstało Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne*. Tamże s. 197-199. — E. Pieczyński: *Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 226-227.

Strona internetowa: www.pth.home.pl

Jan Igor Rybak

POLSKIE TOWARZYSTWO MIKROBIOLOGÓW Polish Society of Microbiologists

Rok zał.: 1927. (Nazwa poprz.: 1927-51 Polskie Towarzystwo Mikrobiologów i Epidemiologów). **Siedziba:** 00-791 Warszawa, ul. Chocimska 24. **Oddziały:** Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Puławy, Szczecin, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie Delegatów, Zarząd Główny; Sekcja Wirusologiczna. **Liczba członków:** 936 (1976), 600 (2003). **Prezesi:** Zygmunt Szymanowski (1927-31, 1951-52), Ludwik Hirszfild (1931-35, 1947-51), Napoleon Gąsiorowski (1935-37), Stanisław Legeżyński (1937-39), Feliks Przesmycki (1952-55), Juliusz Brill (1955-70), Marian Mordarski (1970-75), Jan Chomiczewski (1975-79), Józef Kubica (1979-87), Stanisław Kałużewski (1987-96), Danuta Dzierżanowska (1996-). **Sekretarze:** Feliks Przesmycki (1927-31), Aleksander Ławrynowicz (1931-35), Edmund Mikulaszek (1935-37), Władysław Prażmowski (1937-39), Irena Lille-Szyszkowicz (1947-51), Roman Pakuła (1951-52), Halina Dobrowolska (1952-55), Maria Burbiana (1955-59), Andrzej Drozdowicz (1959-63), Edward Mikołajczyk (1963-67), Stanisława Woyciechowska (1967-70), Stanisław Kałużewski (1970-75), Janina Cybulska (1975-79), Mirosław Łuczak (1979-87), Marek Jagielski (1987-96), Jolanta Szych (1996-).

Charakterystyka działalności

Założycielami Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów i Epidemiologów byli: Zygmunt Szymanowski, Roman Nitsch, Feliks Przesmycki. Działalność Towarzystwa od chwili powstania zmierzała do ożywienia aktywności naukowej mikrobiologów i przedstawicieli dyscyplin pokrewnych, współdziałania w organizowaniu społecznej służby zdrowia i rozwiązywania jej aktualnych problemów. Towarzystwo organizowało zjazdy, posiedzenia naukowe, kursy, wykłady i odczyty popularne oraz konkursy na prace naukowe.

W okresie międzywojennym odbyło się 7 zjazdów (I — 1927, Warszawa; II — 1928, Lwów; II — 1929, Kraków; IV — 1931, Warszawa; V — 1933, Poznań; VI — 1935, Łódź; VII — 1937, Lwów).

Wybuch II wojny światowej zahamował działalność Towarzystwa i znacznej większości placówek mikrobiologicznych.

Po zakończeniu wojny, w 1945 r. powstał Oddział PTMiE w Lublinie, a pełną działalność Towarzystwa zainaugurował pierwszy po wojnie zjazd zorganizowany w 1947 r. w Warszawie. Powstały liczne nowe placówki mikrobiologiczne, obok mikrobiologii lekarskiej i weterynaryjnej rozwijały się inne kierunki tej dyscypliny: mikrobiologia ogólna, rolna, przemysłowa, mikrobiologia wód i ścieków. Zaczęła się również rozwijać na terenie kraju młoda gałąź mikrobiologii — wirusologia.

W 1951 r. uchwalony został nowy statut zmieniający nazwę Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów i Epidemiologów na Polskie Towarzystwo Mikrobiologów. Za zadanie PTM (ostatni statut z 1994 r.) uznano „propagowanie rozwoju nauk mikrobiologicznych i popularyzowanie osiągnięć mikrobiologii wśród członków Towarzystwa oraz szerokich kręgów społeczeństwa”.

Podstawowe formy działalności Towarzystwa w okresie powojennym pozostały w zasadzie niezmienione od chwili jego powstania.

W latach 1945-2001 powołano 13 oddziałów terenowych w: Lublinie (1945), Warszawie (1949), Gdańsku (1951), Krakowie (łącznie z Katowicami), Łodzi, Poznaniu i we Wrocławiu (1952), Szczecinie (1964), Białymstoku (1965), Katowicach (1973), Olsztynie (1976), Puławach (1979) i Bydgoszczy (2001). Oddziały terenowe stanowią najistotniejsze ogniwa działalności Towarzystwa. W 1970 r. powstała Sekcja Wirusologiczna, która posiada swoje agendy w niektórych oddziałach terenowych PTM (Gdańsk, Kraków, Lublin, Warszawa, Wrocław) i prowadzi działalność polegającą głównie na inicjowaniu na terenie kraju kierunków badań wirusologicznych, zapoznawaniu członków na posiedzeniach naukowych z najnowszymi osiągnięciami wirusologii oraz organizowaniu ogólnokrajowych sympozjów wirusologicznych.

Co dwa, a od 1952 r. — co cztery lata PTM organizuje ogólnopolskie zjazdy naukowe mikrobiologów. W okresie międzywojennym odbyło się 7 zjazdów (I — 1927, Warszawa; II — 1928, Lwów; III — 1929, Kraków; IV — 1931, Warszawa; V — 1933, Poznań; VI — 1935, Łódź; VII — 1937, Lwów). W okresie powojennym odbyło się 17 zjazdów Towarzystwa (VIII — 1947, Warszawa; IX — 1948, Wrocław; X — 1949, Gdańsk; XI — 1951, Kraków; XII — 1952, Łódź; XIII — 1955, Poznań; XIV — 1959, Białystok; XV — 1963, Wrocław; XVI — 1967, Lublin; XVII — 1970, Warszawa; XVIII — 1975, Lublin, XIX — 1979, Szczecin, XX — 1983, Warszawa, XXI — 1987, Olsztyn, XXII — 1992, Kraków, XXIII — 1996, Łódź, XXIV — 2000, Białystok). Tematyka ich obejmowała m.in. takie zagadnienia, jak: bakteriologia i epidemiologia zakażeń jelitowych, mikrobiologia i im-

munologia grzylcy, bakteriologia i epidemiologia dziecięcych chorób zakaźnych, riketsje i riketsjozy, biologia wirusów i odporność przeciw-wirusowa, antybiotyki i antybiotykoterapia, toksyny bakteryjne, genetyka drobnoustrojów, immunochemia bakterii, biologia przeciwciał, postępy w biotechnologii, mikrobiologii molekularnej i inżynierii genetycznej, mikrobiologia przemysłowa, mikrobiologia farmaceutyczna, mikrobiologia żywności, pasz, wody, ścieków i powietrza.

Materiały ze zjazdów publikowano w kwartalniku „Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia” (I—XII Zjazd) lub ogłaszano drukiem w postaci osobnych pamiątek (XIII–XXIV Zjazd).

Obok zjazdów Zarząd Główny i oddziały terenowe organizują liczne posiedzenia, sympozja i konferencje naukowe często o zasięgu międzynarodowym, na których prezentowane są najnowsze osiągnięcia w różnych dziedzinach mikrobiologii.

PTM wydaje kwartalniki: „Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia” (do 2003 r. ukazały się 55 tomów), „Acta Microbiologica Polonica” (do 2003 r. — 52 tomy), „Postępy Mikrobiologii” (do 2003 r. z udziałem Towarzystwa opublikowano 15 tomów).

Towarzystwo jest współzałożycielem i członkiem powstałej w 1927 r. Międzynarodowej Unii Towarzystw Mikrobiologicznych (International Union of the Microbiological Societies — IUMS) i utworzonej w 1977 r. Federacji Europejskich Towarzystw Mikrobiologicznych (Federation of European Microbiological Societies — FEMS).

Wydawnictwa ciągle:

Medycyna Doświadczalna i Mikrobiologia. Warszawa 1949 T.1 —

Wyd. wspólnie z Państwowym Zakładem Higieny

Acta Microbiologica Polonica. Warszawa 1952 Vol. 1 —

Postępy Mikrobiologii. Warszawa 1989 T. 28 —

Ukazują się od 1961 r. pod patronatem Komitetu Mikrobiologii PAN; od 1989 jako organ PTM

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów i Epidemiologów. Warszawa 1927. — Statut Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów. Warszawa 1964, maszyn. — Toż. Warszawa 1976, maszyn. — Toż. Warszawa 1994.

Literatura: W. T. Dobrzański, S. Ślopek: *Dorobek mikrobiologii polskiej w latach 1945-1970*. „Nauka Polska” 1971 R. 19 nr 3 s. 74-108. — F. Przesmycki, J. Chomiczewski, S. Kałużewski: *Polskie Towarzystwo Mikrobiologów*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Warszawa 1978 s. 227-230. — J. F. Kubica, S. Kałużewski: *70 lat działalności Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów*. „Postępy Mikrobiologii” 1997, 37, 237-243.

Strona internetowa: www.microbiology.pl

*Stanisław Kałużewski
Marek Jagielski*

POLSKIE TOWARZYSTWO PARAZYTOLOGICZNE
Polish Parasitological Society

Rok zał.: 1948. **Siedziba:** 00-818 Warszawa, ul. Twarda 51/55 (Instytut Parazytologii im. W. Stefańskiego Polskiej Akademii Nauk). **Oddziały:** Białystok, Gdynia, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Ogólne Zebranie, Zarząd Główny; sekcje i komisje. **Liczba członków:** 60 zwyczajnych (1950), 397 zwyczajnych i 13 honorowych (2003). **Prezesi:** Jerzy Morzycki (1948-54), Heliodor Szwejkowski (1954-56), Czesław Gerwel (1956-58), Zbigniew Kozar (1958-73), Zbigniew Pawłowski (1973-76), Stefan Furmaga (1976-79), Katarzyna Niewiadomska (1979-84, 1991-98), Leszek Grzywiński (1984-87), Witold Kasprzak (1987-91), Halina Wędrychowicz (1998-). **Sekretarze:** Zbigniew Kozar (1948-56), Zbigniew Pawłowski (1956-58), Stefan Tarczyński (1958-61), Leszek Grzywiński (1961-73), Leon Chodera (1973-76), Radzisław Sikorski (1976-79), Teresa Pojmańska (1979-84), Feliks Piotrowski (1984-87), Wanda Kocięcka (1987-91), Aleksander Demiaszkiewicz (1991-94), Anna Rocka (1994-).

Charakterystyka działalności

Polskie Towarzystwo Parazytologiczne powstało z inicjatywy dr. Zbigniewa Kozara z Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdańsku na I Zjeździe Parazytologów Polskich (Gdańsk, 1948). Wybrano Tymczasowy Zarząd Towarzystwa w składzie: prof. Jerzy Morzycki — przewodniczący, prof. Fryderyk Pautsch — sekretarz i prof. Abdon Stryszak — skarbnik. Na listę członków założycieli wpisało się 36 osób, w tym wielu mikrobiologów. W dniu 12 sierpnia 1949 r., w Radzie Miejskiej Gdańska, Towarzystwo zostało wpisane do rejestru stowarzyszeń i związków z podaniem jego siedziby: Akademia Lekarska w Gdańsku-Wrzeszczu i określeniem terenu działania: obszar całej Polski.

Towarzystwo zrzesza wszystkich parazytologów polskich i licznych specjalistów z dziedzin pokrewnych. Podstawą przyjęcia w poczet członków PTP jest dyplom ukończenia szkoły wyższej.

Zadaniem PTP jest: właściwy rozwój różnych dziedzin parazytologii; popularyzowanie zagadnień parazytologicznych w społeczeństwie; współpraca z instytucjami państwowymi i społecznymi w dziedzinie walki z pasożytami człowieka i zwierząt; integracja badań wokół wytypowanych problemów oraz rozwijanie szerokiej współpracy z udziałem innych specjalistów, m.in. patologów, biochemików, immunologów, biofizyków.

Działalność Towarzystwa obejmująca organizację konferencji, sympozjów i zjazdów oraz wydawnictwa jest dofinansowywana przez Komitet Badań Naukowych.

W pierwszych kilku latach po założeniu Towarzystwo zajmowało się głównie sprawami organizacyjnymi, m.in. przygotowaniem do II Zjazdu oraz udziałem polskich parazytologów w I Kongresie Nauki Polskiej. Szybki wzrost liczby członków (z 60 w 1950 do 138 w 1952 r.) przy ogólnopolskim zasięgu Towarzystwa spowodował tworzenie się oddziałów terenowych. W 1953 r. powstały Oddziały: Krakowski, Warszawski i Gdański, a z początkiem 1954 r. — Łódzki i Wrocławski. Od 1955 r. funkcjonuje Oddział Poznański, od 1957 — Lubelski, od 1963 — Olsztyński, a od 1965 — Białostocki; najpóźniej utworzono — Szczeciński (1967) i Katowicki (1974). Od II Zjazdu w Puławach (1950) utrwalił się podział zakresu działalności PTP na trzy główne kierunki: parazytologię ogólną, weterynaryjną i lekarską; równocześnie jednak uczestnicy Zjazdu przyjęli stanowisko, że są one ze sobą jak najściślej związane i wzajemnie od siebie zależne. Ta zasada uwzględniana do chwili obecnej jest podstawą integracji i koordynacyjnej roli Towarzystwa zarówno w zakresie inicjowania oraz planowania badań naukowych, jak i praktycznej działalności parazytologów w dziedzinie medycyny i weterynarii.

Powstanie Polskiej Akademii Nauk i powołanie, również dzięki inicjatywie PTP, Komitetu Parazytologii PAN oraz utworzenie w 1952 r. Zakładu Parazytologii PAN w Warszawie miało istotne znaczenie dla rozwoju parazytologii w Polsce i działalności PTP. Zadania Towarzystwa sprowadzały się do pracy opiniotwórczej, ewidencyjnej, popularyzatorskiej i wychowawczej. W 1952 r. powstało pierwsze w kraju czasopismo parazytologiczne „Acta Parasitologica Polonica”, a w 1955 — „Wiadomości Parazytologiczne”. W latach 50. Towarzystwo dążyło m. in. do poprawy sytuacji w parazytologii lekarskiej; rezultatem była uchwała Min. Zdrowia z dnia 18 listopada 1957 r. zobowiązująca służbę zdrowia do planowego zwalczania helmintoz. Z inicjatywy PTP i Komitetu Parazytologii PAN utworzone zostały pracownie parazytologiczne przy wojewódzkich stacjach sanitarno-epidemiologicznych oraz zatrudnieni parazytologowie w wojewódzkich zakładach higieny weterynaryjnej. Towarzystwo, głównie poprzez swoje komisje, włączyło się w działalność szkoleniową personelu i służb medyczno-weterynaryjnych oraz w szeroko zakrojoną akcję popularyzatorską.

W latach 60. działalność PTP przejawiała się głównie aktywnością różnych komisji Zarządu Głównego: Komisji dla Problemu Choroby Motyliczej, Parazytologii Weterynaryjnej, Komisji dla Problemu Rzęsistkowicy, Komisji Faunistycznej, Polskiego Mianownictwa Parazytologicznego, Programowej Walki z Tasiemczycami oraz Międzynarodowej Komisji Włośnicowej (ICT). W latach 1967-70 oprócz działalności takich Komisji jak: ds. Antropozoonoz, Faunistycznej, Akaroentomologicznej oraz Komisji Parazytologii Ogólnej, wprowadzono nowe formy pracy w sekcjach. Powstała Sekcja Parazytologii Lekarskiej interesowała się głównie działalnością Komisji dla Problemu Rzęsistkowicy i Komisji Pasożytów Przewodu

Pokarmowego. Sekcja Parazytologii Weterynaryjnej zajmowała się zwalczaniem chorób inwazyjnych zwierząt, zwłaszcza choroby motyliczej oraz zorganizowała w Warszawie dwie konferencje ogólnokrajowe (1963, 1964). Dzięki zaangażowaniu Zarządu Towarzystwa na forum międzynarodowym powstała Światowa Federacja Parazytologów (World Federation of Parasitologists — WFP, 1960) i Europejska Federacja Parazytologów (European Federation of Parasitologists — EFP, 1978).

W latach 70. działalność PTP skupiała się w trzech Sekcjach: Parazytologii Ogólnej, Lekarskiej i Weterynaryjnej oraz w Komisjach: Faunistycznej, Akaroentomologicznej, dla Problemu Rzęsistkowicy, Toksoplazmozy i Ekonomicznej zajmującej się wykazywaniem strat powodowanych przez pasożyty zwierząt gospodarskich oraz uzupełniana była pracami 11 oddziałów terenowych. Towarzystwo było organizatorem lub współorganizatorem kilkudziesięciu krajowych konferencji, sesji, cyklicznych sympozjów z udziałem gości zagranicznych. Zorganizowało, przy współudziale PAN, IV Międzynarodowy Kongres Parazytologiczny (ICOPA IV — Warszawa, 1978) oraz dwa sympozja nt. Parazytologii środowiskowej w programie MAB (PARMAB), odbywające się pod auspicjami EFP i UNESCO (1975 i 1978).

W latach 80. działalność PTP była kontynuowana w trzech stałych Sekcjach: Parazytologii Ogólnej, Lekarskiej i Weterynaryjnej oraz w Komisjach: Faunistycznej, Historii PTP, Akaroentomologicznej, Protoparazytologicznej, Chorób Odzwierzęcych, Chorób Tropikalnych, ds. Szczepów i Antygenów Pasożytów i dla Problemu Rzęsistkowicy. Jednym z priorytetów PTP była popularyzacja osiągnięć polskiej parazytologii i jej twórców w celu zwiększenia udziału, przede wszystkim młodych badaczy, w życiu naukowym oraz specjalistów w deficytowych dziedzinach parazytologii np. protozoologii. W tym zakresie uchwały zjazdowe realizowano poprzez organizowanie licznych konferencji, sympozjów i zebrań naukowych. Ta działalność została zakłócona na skutek wprowadzenia stanu wojennego i uległa ograniczeniu na prawie dwa lata.

W latach 90. Towarzystwo rozpoczęło nowy etap działalności opartej na całkowitej niezależności programowej, organizacyjnej i finansowej.

PTP organizuje co 2, a od 1958 r. — co 3 lata zjazdy (I Zjazd — w 1948 r.); w l. 1948-2001 odbyło się 19 zjazdów. W przerwach między zjazdami organizowane są sympozja i konferencje problemowe (także cykliczne), poświęcone wybranym zagadnieniom z dziedziny parazytologii lekarskiej i weterynaryjnej, jak np. włośnica, toksoplazmoza, bąblowica, grzybice, choroby tropikalne, oraz problemom parazytologii ogólnej. Ponadto oddziały terenowe PTP organizują kilka razy do roku posiedzenia naukowe, których tematyka zależy od specyfiki i aktywności oddziałów, m.in. w Oddziale Białostockim, Łódzkim, Poznańskim i Gdańskim dominuje tematyka medyczna, Olsztyńskim, Szczecińskim i Lubelskim — weterynaryjna, Wrocławskim — weterynaryjna i zoologiczna. Oddziały są także

współorganizatorami szeregu kursów doskonalących dla lekarzy, personelu medycznego, służb sanitarnych i weterynaryjnych. Szczególną aktywność na tym polu wykazują Oddziały: Białostocki, Łódzki, Poznański i Krakowski.

W ramach cyklicznych konferencji i sympozjów od 1962 r. organizowane są przez Oddział Łódzki PTP oraz Zakład Biologii i Parazytologii Lekarskiej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi Dni Kliniczne Parazytologii Lekarskiej. Tematyka ich obejmuje zagadnienia inwazji człowieka pasożytami i grzybami. W latach 1962-2003 odbyły się 42 Dni Kliniczne; współorganizatorami Dni były: Komisja Włośnicowa, Komisja Patofizjologii i Zespół Mikologii Komitetu Parazytologii PAN, Komisja Trichomonadozy, Sekcja Parazytologii Lekarskiej, Komisja Parazytoz Przewodu Pokarmowego oraz Komisja dla Problemu Rzęsistkowicy ZG PTP, Pol. Tow. Dermatologiczne, Pol. Tow. Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych, Pol. Tow. Ginekologiczne, Łódzki Oddział Pol. Tow. Anatomopatologów (od 1979 r. Pol. Tow. Patologów), Łódzki Oddział Pol. Tow. Lekarskiego, Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa”, Studenckie Koło Naukowe przy Katedrze Biologii i Parazytologii Lekarskiej Akademii Medycznej w Łodzi. Spotkania te, gromadzące corocznie ponad 100 uczestników, są formą popularyzacji parazytologii medycznej wśród lekarzy. W ciągu 37 Dni Klinicznych wygłoszono ponad 1000 referatów i doniesień.

Od 1988 r. organizowane są przez Sekcję Parazytologii Ogólnej Wrocławskie Konferencje Parazytologiczne (15 konferencji w l. 1988-2003), a od 1982 r. organizowane przez Oddział Olsztyński PTP Konferencje pt. „Warroza pszczoł i gospodarka pasieczna” (19 konferencji w l. 1982-2003). Wrocławskie Konferencje Parazytologiczne są to konferencje naukowo-szkoleniowe o zasięgu międzynarodowym; zostały zainspirowane przez prezesa PTP — prof. Katarzynę Niewiadomską i od 1988 r. corocznie organizowane przez prof. Elżbietę Lonc i prof. Annę Okulewicz, pełniących kolejno funkcję przewodniczących Sekcji Parazytologii Ogólnej PTP. W ciągu 15 konferencji wygłoszono ok. 130 referatów. Kolejne konferencje poświęcone były następującej tematyce: Współczesne koncepcje i metody badań systematycznych (1988, Wrocław), Współczesne modele klasyfikacji pasożytów (1989, Karpacz), Metody ewolucji na poziomach najniższych (1990, Zamek-Oleśnica), Pasożyty i ich biotopy (1991, Karpacz), Bionomia i kontrola pasożytów zewnętrznych (1992, Wrocław), Biocenotyczne związki w układzie pasożyt-żywiciel (1993, Karpacz), Interdyscyplinarność parazytologii w badaniach naukowych i dydaktyce (1994, Karpacz), Behavior żywiciela w parazytozach (1996, Wrocław-Kletno), Pasożyt sensu lato we współczesnych laboratoriach świata (1997, Karpacz), Integrowane metody zwalczania komarów na terenach popowodziowych (1998, Wrocław), Biologia i ekologia wektorów w zwalczaniu chorób (1999, Karpacz), Parazytologia XX/XXI wieku (2002, Wrocław), Parazytologia w ochronie środowiska i zdrowia (2003, Wrocław-Karpacz).

Ponadto organizowane były: Ogólnopolskie Sympozja Przeciwrzęsistkowe, zainicjowane w 1959 r. na posiedzeniu Komisji Zarządu Głównego PTP dla Problemu Rzęsistkowicy oraz Komitetu Parazytologii PAN; w latach 1961-89 odbyło się 8 sympozjów. W latach 1966-89 odbyło się 6 sympozjów Akarontomologii Medycznej i Weterynaryjnej, a w l. 1971-80 7 Sympozjów z cyklu: Problemy Parazytologii Ogólnej, zainicjowanych przez Oddział Warszawski PTP. W latach 1980-89 zorganizowano 6 poznańskich konferencji naukowo-szkoleniowych nt. toksoplazmozy. W okresach pomiędzy zjazdami odbywały się pod patronatem Zarządu Głównego PTP problemowe ogólnopolskie konferencje i sympozja parazytologiczne. Poruszały one zawsze tematy aktualnie ważne, niektóre miały międzynarodowy charakter. Pierwsze konferencje, poświęcone trichinelozie (1959 i 1960), toksoplazmozie (1959), fasciozom (1959) i trichomonadom (1959), zostały zorganizowane przy współudziale Komitetu Parazytologii PAN i odbyły się w Warszawie, natomiast dalsze, których organizatorami lub współorganizatorami były poszczególne oddziały PTP, odbywały się w różnych miastach Polski. W latach 1960-2003 odbyły się ogółem 104 ogólnopolskie konferencje i niecykliczne sympozja poświęcone m.in. następującej tematyce: Trichinelloza (1960 — I International Conference on Trichinellosis, Warszawa), Choroby zakaźne i pasożytnicze (1974 — VI Międzynarodowy Kongres, Warszawa), IV Międzynarodowa Konferencja Włośnicowa (1976, Poznań), IV Międzynarodowy Kongres Parazytologii (1978, Warszawa), Bąblownica — echinokokoza wywoływana przez *E. granulosus* i *E. multilocularis* (1996, Poznań), VIII European Multicolloquium of Parasitology (200, Poznań), Zoonozy — problem nadal aktualny (2002, Warszawa).

Od 1955 r. PTP wydaje „Wiadomości Parazytologiczne”, początkowo dwumiesięcznik, od 1991 r. — kwartalnik. W 1954 r. podjęto inicjatywę wydawania biuletynów informacyjnych; ukazały się 3 numery „Informatora Zarządu Głównego”. Do idei tej powrócono w 1988 r., kiedy Komisja Informacji ZG PTP rozpoczęła wydawanie „Informatora”. W latach 1953-54 wydawnictwem ciągłym PTP były „Acta Parasitologica Polonica”; ze względu na ściśle naukowy charakter od stycznia 1954 r. pismo stało się organem Zakładu Parazytologii PAN (obecnie Instytut Parazytologii im. W. Stefańskiego PAN). Od 1992 r. ukazuje się pt. „Acta Parasitologica”.

W 1955 r. rozpoczęto publikowanie serii monografii naukowych z zakresu parazytologii lekarskiej i weterynaryjnej, omawiających ważniejsze grupy pasożytów i choroby inwazyjne. Dotychczas w serii Monografie Parazytologiczne ukazały się drukiem następujące prace: S. Tarczyński: *Robaki pasożytnicze i wywoływane przez nie robaczyce świń* (Warszawa 1959), B. Czapliński: *Robaczyce drobiu i ich zwalczanie* (Warszawa 1960), E. Skrodzki: *Pchły (Aphaniptera) i ich rola epidemiologiczna* (Warszawa 1960), F. Piotrowski: *Wszy (Anoplura Dall.) i ich rola epidemiologiczna* (Wrocław 1963). E. Grabda, Z. Raabe, H. Szwejkowski, S. Feliksiak,

T. Neuman: *Polskie słownictwo parazytologiczne* (Warszawa-Wrocław 1964), *Pamiętnik IX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego, Katowice 18-20 V 1967* (Wrocław 1968), J. Złotorzycka: *Wszóły (Mallophaga) ptaków i ssaków udomowionych* (Warszawa-Wrocław 1972), A. Draber-Mońko: *Gzy (Diptera: Gastrophilidae, Hypodermatidae i Oestridae) — pasożyty ssaków Polski* (Warszawa-Wrocław 1978), *Pasożyty zewnętrzne przeżuwaczy domowych i łownych*. Red. F. Piotrowski (Warszawa-Wrocław 1980), W. Kasprzak: *Pelzaki wolnożyjące o właściwościach patogenicznych dla człowieka i zwierząt* (Warszawa-Wrocław 1985), K. Siuda: *Kleszcze (Acari: Ixodida) Polski. Cz. I. Zagadnienia ogólne* (Warszawa-Wrocław 1991), K. Siuda: *Kleszcze (Acari: Ixodida) Polski. Cz. II. Systematyka i rozmieszczenie* (Warszawa 1993), *Słownik parazytologiczny*. Red. J. Złotorzycka (Warszawa 1998), *Parazytologia i parazytologia w Polsce*. Red. Z. Wegner (Warszawa 1998).

Katalog fauny pasożytniczej Polski jest opracowywany przez Komisję Faunistyczną powołaną w 1961 r. przez Zarząd Główny PTP; do 2002 r. ukazały się następujące części: Cz. II: *Pasożyty kragłoustych i ryb*. Oprac. J. Grabda (Warszawa-Wrocław 1971); cz. III: *Pasożyty płazów i gadów*. Oprac. B. Grabda-Kazubska (Warszawa-Wrocław 1972); cz. IV: *Pasożyty ptaków*. Z. 1: *Pierwotniaki i przywry*. Oprac. T. Sulgostowska, D. Czaplińska (Warszawa-Wrocław 1987); z. 2A: *Tasiemce*. Oprac. B. Czapliński, T. Sulgostowska, D. Czaplińska (Warszawa 1992); z. 2B: *Nicienie*. Oprac. A. Okulewicz (Warszawa 1997); z. 2C: *Kolcogłowy*. Oprac. T. Sulgostowska (Warszawa 1997); z. 3: *Pasożytnicze stawonogi*. Oprac. J. Złotorzycka (Warszawa-Wrocław 1990); cz. V: *Pasożyty ssaków*. Z. 1: *Owadożerne, nietoperze, zajęczaki i gryzonie. Pasożyty wewnętrzne*. Oprac. T. Pojmańska (Warszawa 1998).

PTP przyznaje godność członka honorowego za wybitne zasługi dla rozwoju nauk parazytologicznych, a Medal im. Konstantego Janickiego (od 1984) — odznaczenie honorowe za całokształt wyróżniającej się działalności na rzecz parazytologii. Ponadto Towarzystwo przyznaje nagrody naukowe: im. Witolda Stefańskiego (od 1974) za wyróżniające się prace badawcze z zakresu parazytologii młodym członkom Towarzystwa (do 35 roku życia) i nagrodę im. Witolda Kasprzaka (od 1997) — młodym członkom Towarzystwa za szczególne osiągnięcia w pracy badawczej lub dydaktycznej w zakresie parazytologii lekarskiej.

Członkowie PTP wielokrotnie pełnili funkcje we władzach: Światowej Federacji Parazytologów (WFP), Europejskiej Federacji Parazytologów (EFP) oraz Międzynarodowej Komisji Włośnicowej (ICT).

Biblioteka im. Z. Kozara utworzona została w 1955 r., jej podstawę stanowi wymiana kwartalnika PTP „Wiadomości Parazytologiczne” z zagranicznymi instytucjami i towarzystwami naukowymi oraz firmami wydawniczymi. Początkowo była zlokalizowana w Instytucie Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni (1955-59), następnie w Katedrze Parazyto-

logii i Chorób Inwazyjnych Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Akademii Rolniczej we Wrocławiu (1959-2000). Obecnie stanowi własność biblioteki Wydziału Biologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, z zaznaczeniem, że jest to dar PTP; księgozbiór liczy 2077 wol. książek i 5100 wol. czasopism z dziedziny parazytologii ogólnej, medycznej i weterynaryjnej. Jest drugą w Polsce specjalistyczną biblioteką parazytologiczną.

Wydawnictwa ciągłe:

Acta Parasitologica Polonica. Warszawa 1953 Vol. 1 fasc. 1-2

Od 1954 Vol. 2 wyd. Zakład Parazytologii PAN

Wiadomości Parazytologiczne. Warszawa 1955 R. 1 —

Od 1960 R. 6 m. wyd. Wrocław, od 2001 — Warszawa

Monografie Parazytologiczne. Warszawa 1959 nr 1 —

Informator Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego. Warszawa 1954 nr 1-3, 1998 —

Od 1988 m. wyd. Poznań

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego. „Wiadomości Parazytologiczne” 1965 R. 11 nr 1/2 s. 379-390.

Literatura: W. Stefański: *Dziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego* „Wiadomości Parazytologiczne” 1958 R. 4 nr 3 s. 175-180. — Z. Kozar: *Działalność Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego w latach 1948-1960*. „Nauka Polska” 1961 R. 9 nr 4 s. 179-189. — Tenże: *Udział Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego w rozwoju polskiej parazytologii okresu powojennego*. „Wiadomości Parazytologiczne” 1965 R. 11 nr 1/2 suppl. s. 9-21. — *20-lecie Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego*. Tamże 1969 R. 15 nr 1 s. 98-100. — E. Żarnowski: *25 lat działalności Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego*. Tamże 1974 c023TR. 20 nr 2/3 s. 197-205. — Z. Kozar, L. Grzywiński: *Polskie Towarzystwo Parazytologiczne*. W: *Słownik polskich towarzystw naukowych*. T. 1. Wrocław 1978 s. 230-232. — *Parazytologia i parazytologia w Polsce*. Red. Z. Wegner. Warszawa 1998.

Strona internetowa: www.ptparasit.org.pl

e-mail: halinwe@twarda.pan.pl; abroccy@poczta.onet.pl

Anna Rocka

POLSKIE TOWARZYSTWO PRZYRODNIKÓW IM. KOPERNIKA

Polish Copernicus Society of Naturalists

Societe Polonaise de Naturalistes Copernic

Pol'skoe Obščestvo Jestestvovedov im. Kopernika

Rok zał.: 1875. **Siedziba:** 31-118 Kraków, ul. Podwale 1 m. 2 (poprz.: 1875-1939 Lwów, 1945-47 Kraków, 1947-52 Wrocław, 1952-1996 Warszawa). **Oddziały:** Białystok, Kraków, Lublin, Łódź, Toruń, Wrocław. **Struktura organizacyjna:** Walne Zgromadzenie, Zarząd Główny; sekcje. **Biblioteka:** 1175 wol. (1976), 5123 wol. (2003). **Liczba członków:**

2072 (1976), 589 (2003). **Prezesi:** Feliks Kreutz (1875-76, 1884-85), Bronisław Radziszewski (1877-78, 1890-91), Wawrzyniec Żmurko (1879-81), Oskar Fabian (1882-83), Benedykt Dybowski (1886-87), Rudolf Zuber (1888-89, 1898-99, 1918-19), Emil Dunikowski (1892-93), Henryk Kadyi (1894-95), Marian Łomnicki (1896-97), Ignacy Zakrzewski (1900-1), Józef Nasbaum (1902-3), Marian Raciborski (1904-5), Marian Smoluchowski (1906-7), Tadeusz Wiśniewski (1908-9), Eugeniusz Romer (1910-11), Stanisław Sokołowski (1912, 1914-17), Stanisław Tołłoczko (1913), Stefan Niementowski (1920-22), Jan Czekanowski (1923-24), Jan Hirschler (1925-26), Julian Tokarski (1927-32, 1939, 1945-46), Dezydery Szymkiewicz (1933-38), Wojciech Rogala (1946-47), Gustaw Poluszyński (1947-52), Kazimierz Petruszewicz (1952-59), Kazimierz Maślankiewicz (1959-81), Adam Urbanek (1981-82), Kazimierz Matusiak (1982-91), Henryk Sander (1991-95), Wiesław Krzemiński (1995-98), Barbara Płytycz (1998-2001), Elżbieta Pyza (2001-). **Sekretarze gen.:** Eugeniusz Janota (1875), Julian Grabowski (1876), Oskar Fabian (1877-80), Julian Ochorowicz (1881-82), Ignacy Petelenz (1883-89), Józef Siemiradzki (1890, 1893-95), Marian Łomnicki (1891-92), Ignacy Zakrzewski (1896-97), Eugeniusz Romer (1898-99), Tadeusz Wiśniewski (1900-3), Jan Mazurek (1904-9), Stanisław Sokołowski (1910-11), Stanisław Opolski (1912-13), Jan Grochmalicki (1914-18), Jan Hirschler (1919), Julian Tokarski (1920-22), Szymon Wierdak (1923-24), Gustaw Poluszyński (1925-26), Marian Kamiński (1927-39), Kazimierz Maślankiewicz (1945-47), Kazimierz Sembrat (1947-52), Bronisław Buras (1952-59), Włodzimierz Kinastowski (1959-69), Andrzej Fagasiński (1969-95), Grzegorz Wojtczak (2001-).

Charakterystyka działalności

Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika jest najstarszym polskim towarzystwem przyrodniczym. Utworzone zostało we Lwowie z inicjatywy Feliksa Kreutza i Bronisława Radziszewskiego oraz Emila Godlewskiego seniora, Eugeniusza Janoty, Mariana Łomnickiego, Marcelego Nenckiego, Józefa Rostańskiego, Szymona Syrskiego.

Początkowo Towarzystwo, zgodnie ze statutem, poświęcało wiele uwagi badaniom przyrody, głównie z zakresu geologii, mineralogii, petrografii, botaniki, zoologii i fizjografii Polski południowej, zwłaszcza obszaru Karpat. Prowadzono prace nad inwentaryzacją i zabezpieczeniem zabytków przyrody oraz ich ochroną. W 1905 r. PTP opracowało memoriał w sprawie zabezpieczenia zabytków przyrody i posłało go ówczesnym władzom, a zorganizowany w 1907 r. Zjazd Przyrodników i Lekarzy we Lwowie przyjął przygotowaną przez PTP rezolucję nawołującą do pracy nad inwentaryzacją zabytków przyrody i ich ochrony.

W 35 tomie „Kosmosu” (1910 r.) ogłoszony został kwestionariusz w sprawie ochrony zabytków przyrody w kraju, dający początek ich inwentaryzacji.

Upowszechnianie osiągnięć nauk przyrodniczych odbywało się poprzez organizowanie popularnych wykładów, niekiedy w postaci całych cykli (pierwsze w 1876 r.), wystaw i wycieczek przyrodniczych.

PTP współpracowało z Tow. Szkoły Ludowej¹, Tow. Oświaty Ludowej², Uniwersytetem Powszechnym i Tow. Kursów Uniwersyteckich dla Kobiet.

W 1903 r. PTP zorganizowało stację biologiczną w Oporach pod Drohobyczem przy Zakładzie Hodowli Ryb nad stawami Fundacji Skarb-kowskiej, a w 1913 r. stację biologiczną w Gródku Jagiellońskim nad jeziorem Drozdowickim.

W latach 1914-18 działalność Towarzystwa uległa zawieszeniu, wznowiona została po I wojnie światowej. Towarzystwo rozszerzyło wtedy zakres swojego działania, początkowo ograniczającego się tylko do okręgu lwowskiego i krakowskiego, na teren całego kraju. Stało się to możliwe dzięki utworzeniu licznych oddziałów terenowych; powstały Oddziały w Warszawie (1917), Poznaniu (1919), Wilnie (1921), Bydgoszczy (1923), Sosnowcu (1925) i Katowicach (1928) i w 1926 r. PTP stało się najliczniejszym polskim towarzystwem przyrodniczym zrzeszającym 828 członków.

W nowych warunkach życia naukowego w Polsce PTP zmieniło charakter swej działalności koncentrując się przede wszystkim na popularyzacji wiedzy, która de facto prowadzona była od początku istnienia PTP m.in. na łamach wydawanych czasopism: „Kosmosu” od 1876 r. oraz „Wszechświata” od 1882 r. Rozwinęła się, trwająca do dzisiaj działalność odczytowa, najaktywniej prowadzona w Oddziałach Krakowskim i Lwowskim. W 1927 r. powołano do życia nowy organ PTP „Kosmos” — seria B, a w 1930 r. wznowiono wydawanie czasopisma „Wszechświat”, zawieszone w 1914 z powodu wojny (jako tygodnik wychodził w l. 1882 — 1914). Gromadzono także księgozbiór, który do dzisiaj wzbogacany jest o nowe pozycje w ramach Biblioteki PTP im. Kopernika.

W czasie II wojny światowej PTP przeniosło swoją działalność poza tereny Polski. Powstały oddziały PTP w Wielkiej Brytanii i Palestynie. W 1941 r. utworzono Oddział PTP w Tel-Awii, który w ciągu czteroletniej działalności zorganizował kilkadziesiąt posiedzeń naukowych z odczytami, uruchomił pracownię biologiczną i chemiczną oraz bibliotekę z czytelnią, organizował liczne wycieczki przyrodnicze, prowadził działalność wydawniczą (opublikował prace zbiorowe o M. Koperniku i M. Skłodowskiej — Curie oraz w latach 1942-44 — 3 tomy prac zawierające po kilkanaście artykułów przyrodniczych; na wzór dawnych tytułów nosiły one nazwy Kosmos (1942), Wszechświat (1943) i Przyroda (1944). Podobną działalność prowadzili przyrodnicy w Londynie i Edynburgu.

Po wojnie PTP wznowiło swoją działalność w początkach 1945 r. w Krakowie. Powołano do życia oddziały terenowe, których w 1975 r. było 18. Organizowały one (i nadal organizują) systematyczne posiedzenia naukowe z odczytami, referatami i komunikatami, a także liczne ogólnopolskie sesje naukowe. Cieszące się dużym powodzeniem referaty wy-

głoszane na posiedzeniach i konferencjach wydawane były wcześniej drukiem jako „Zeszyty Problemowe Kosmosu”.

Celem Towarzystwa, w myśl ostatniego statutu zatwierdzonego w 2001 r., jest: „a) upowszechnianie i pielęgnowanie nauk przyrodniczych, poznawanie i ochrona przyrody ojczystej; b) propagowanie etycznych i humanistycznych wartości przyrody; c) prowadzenie i popieranie prac badawczych nad teoretycznymi podstawami ochrony przyrody; d) finansowe i naukowe wspieranie prac nad restytucją gatunków wymierających; e) prowadzenie i popieranie prac nad przygotowaniem i aktualizacją sieci obszarów chronionych; f) prowadzenie i popieranie badań nad metodami gospodarowania na obszarach chronionych i restytucją biocenoz na terenach zdegradowanych oraz wprowadzanie wyników tych badań do praktyki; g) prowadzenie szeroko rozumianej edukacji przyrodniczej i badań nad jej problematyką; h) organizowanie krajowych i zagranicznych sympozjów przyrodniczych; i) współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony przyrody, w tym szczególnie obszarach granicznych”. Towarzystwo realizuje te zadania przez: a) systematyczne i planowane organizowanie posiedzeń naukowych z odczytami, referatami oraz komunikatami połączonymi z dyskusją i krytyką; b) urządzenie publicznych odczytów, pokazów, wystaw i wycieczek naukowych; c) wydawanie periodyków poświęconych naukom przyrodniczym oraz gromadzenie księgozbiorów; d) propagowanie nauk przyrodniczych poprzez publikacje oraz środki masowego przekazu; e) organizowanie konkursu Olimpiady Biologicznej; f) współpracę z organizacjami i instytucjami o podobnych celach i zadaniach.

Towarzystwo prowadzi działalność na terenie całego kraju, fundusze pochodzą ze składek członków, darowizn i dochodów z działalności.

Obecnie w obrębie Towarzystwa działa 6 Oddziałów terenowych: Białostocki, Krakowski, Lubelski, Łódzki, Toruński oraz Wrocławski. Prowadzą one żywą działalność odczytową. Działają ponadto trzy Sekcje przedmiotowe: Speleologiczna (od 1964), Dydaktyki Biologii (od 1973) oraz Chiropterologiczna. W latach 1964-75 działała również Sekcja Kopernikowska, której głównym celem było spopularyzowanie postaci wielkiego polskiego astronoma i patrona Towarzystwa — Mikołaja Kopernika, w związku z pięćsetną rocznicą jego urodzin.

Istniejąca obecnie Sekcja Dydaktyki Biologii ma na celu zaznajamianie biologów z problemami dydaktyki biologii, a także inicjowanie badań w tym zakresie. Sekcja organizuje ogólnopolskie konferencje dydaktyki biologii (w okresie do 2002 r. odbyło się 13 konferencji). Sekcja Speleologiczna organizuje coroczne sympozja speleologiczne (odbyło się 37 sympozjów z zakresu geografii, geologii, hydrologii i hydrogeologii, biologii, chemii i archeologii).

Do organizowanych obecnie m.in. przez Towarzystwo imprez należy także „Tydzień Mózgu”, międzynarodowa akcja krzewienia wiedzy o mózgu pod patronatem The European Dana Alliance for the Brain, or-

ganizowana od czterech lat również w Krakowie z inicjatywy obecnego prezesa PTP, prof. Elżbiety Pyzy. W obrębie PTP działa od ponad trzydziestu lat Komitet Główny Olimpiady Biologicznej wraz z komitetami okręgowymi, który co roku organizuje Olimpiady Biologiczne dla uczniów szkół średnich.

Opublikowało 66 tomów „Kosmosu” (za l. 1876-1948), zawierających oryginalne rozprawy naukowe z różnych dziedzin przyrodniczych, 15 tomów „Kosmosu” — Serii B: Przegląd Zagadnień Naukowych (za l. 1927-48), 7 roczników „Kosmosu” — Seria B: Przyroda Nieożywiona (za l. 1955-61), a ponadto „Zeszyty Problemowe Kosmosu” (1954-68), Bibliografię prac z dziedziny ewolucjonizmu (Warszawa 1953) z krótkimi streszczeniami ważniejszych pozycji, Zagadnienia twórczego darwinizmu. Red. K. Petruszewicz (Warszawa 1952), Wypisy ewolucjonizmu (Warszawa 1954).

Obecnie Towarzystwo kontynuuje wydawanie dwóch czasopism: „Kosmos. Problemy Nauk Biologicznych” (od 1876 r.) oraz „Wszechświat. Pismo Przyrodnicze” (od 1882 r.).

PTP współpracuje z licznymi towarzystwami naukowymi: Tow. Wiedzy Powszechnej, Pol. Tow. Anatomicznym, Pol. Tow. Biochemicznym, Pol. Tow. Botanicznym, Pol. Tow. Entomologicznym, Pol. Tow. Zoologicznym, Pol. Tow. Chemicznym, Pol. Tow. Geograficznym, Pol. Tow. Geologicznym, Pol. Tow. Miłośników Astronomii, Pol. Tow. Gleboznawczym, Pol. Tow. Farmaceutycznym, Pol. Tow. Fizjologicznym, Pol. Tow. Lekarskim, Pol. Tow. Medycyny Sądowej i Kryminologii.

Wydawnictwa ciągle:

Kosmos. Czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Lwów 1976 R. 1 — 1948/51 R. 66

Od 1928 R. 53 pod tyt. Seria A: Rozprawy; od 1947 R. 65 m. wyd. Wrocław Przyroda i Technika. Lwów 1922 R. 1 — 1926 R. 5

Kosmos. Czasopismo Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Seria B: Przegląd Zagadnień Naukowych. Lwów 1927 R. 52 — 1948 R. 66

Od 1947 R. 65 m. wyd. Toruń

Wszechświat. Lwów 1882—1939, 1945 —

W l. 1930-1939 m. wyd. Warszawa, od 1945 m. wyd. Kraków.

Kosmos. Seria A: Biologia. Warszawa 1952 R. 1 —

Od 1997 R. 46 podtyt.: Problemy Nauk Biologicznych

Kosmos. Seria B: Przyroda Nieożywiona. Warszawa 1955 R. 1 — 1961 R. 7

Zeszyty Problemowe Kosmosu. Warszawa 1955—1968

Źródła: Archiwum PAN, zespół: Spuścizna Juliana Tokarskiego, III-116 [Statut, lista członków, rys historyczny Towarzystwa oraz przemówienie K. Maślankiewicza, delegata PTP im. Kopernika 1946, 1955]. — Tamże, zespół: Materiały Wiktora Schramma, sygn. 153 [Polskie Towarzystwo Przyrodników im. M. Kopernika, 1952-1957]. — Tamże, zespół: Materiały Władysława Dziewulskiego, III-167, sygn. 47 [Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika, statut 1920]. — Archiwum PAN, Oddział w Poznaniu, zespół: Materiały Antoniego Wróblewskiego, sygn. 132 [Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika. Oddział Lwowski 1923-1938].

Ustawy Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika we Lwowie z dnia 22 października 1874 r. „Kosmos” 1900 R. 25 z. 5/6 s. 266-268. — *Ustawy Polskiego Towarzystwa Przyrodników imienia Kopernika. Uchwalone na Walnym Zgromadzeniu d. 1S lutego 1920 r.* [b. m. ok. 1920]. — *Statut Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* Kraków 1945. — Toż. Warszawa 1952, maszyn. — Toż. Warszawa 1965, maszyn. — Toż. Kraków 2001, maszyn.

Literatura: E. Romer: 1875-1899. *Dwudziestopięciolecie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* „Kosmos” 1900 R. 25 z. 5/6 s. 263-365. — J. Czekanowski: *Pięćdziesięciolecie rozwoju Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* „Kosmos”. Tom jubileuszowy wydany z powodu pięćdziesiątej rocznicy istnienia Towarzystwa 1875-1925. *Historia nauk przyrodniczych.* Cz. 1. Kraków 1928 s. XI-XXIII. — K. Maślankiewicz: *Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Mikołaja Kopernika.* W: *Upowszechnianie nauki i zainteresowanie nauką*, Red. T. Cieślak i J. Kubin. Wrocław 1971 s. 393-407. — G. Brzęk: *Rzut oka na stuletnią historię Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* Cz. 1-3. „Wszechświat” 1975 z. 7/8 s. 180-183, z. 9 s. 229-232, z. 11 s. 275-278. — F. Górski: *Z działalności Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika na obczyźnie.* Tamże z. 10 s. 245-246. — *100-lecie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* Tamże z. 1 s. 1-2. — *Jubileuszowa Sesja Naukowa w 100-lecie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* Tamże 1976 z. 3 s. 79-82. — K. Maślankiewicz: *Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika.* W: *Słownik polskich towarzystw naukowych.* T. 1. Wrocław 1978 s. 233-238. — W. Rzędowski: *120 lat Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* „Nauka” 1996 nr 3 s. 216-218. — Z. Wójcik: *Polskie Towarzystwo Przyrodników im. Kopernika w latach 1875-1995.* „Problemy Społecznego Ruchu Naukowego” 1996 [nr] 1 s. 149-156. — J. Vetulani: *115 lat Wszechświata.* Tamże s. 177-189. — Tenże: *Wszechświat i Koło Przyrodników im. Kopernika w Palestynie.* „Wszechświat” 1996 T. 97 z. 2. — *Nowe wadze PTP im. Kopernika.* Tamże z. 1. — J. Vetulani: „Tom Setny”. Tamże 1999 T. 100 z. 1/3. — B. Płytycz: *List Prezesa do PT Członków Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika.* Tamże 2000 T. 101 z. 10/12.

Strona internetowa: www.if-pan.krakow.pl/ptp
e-mail: pyza@zuk.iz.uj.edu.pl, gingko@wp.pl

Elżbieta Pyza,
Grzegorz Wojtczak

¹ Por. hasło Tow. Szkoły Ludowej o zamieszczone w 1 części II tomu *Słownika*.

² Por. hasło o Tow. Oświaty Ludowej zamieszczone w 2 części II tomu *Słownika*.

POLSKIE TOWARZYSTWO TAKSONOMICZNE
Polish Taxonomical Society

Rok zał.: 1990. **Siedziba:** 50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21. **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd. **Biblioteka:** 1000 wol. (2003). **Liczba członków:** 25 (1990), 65 (2003). **Prezesi:** Lech Borowiec

(1991-2000), Dariusz Tarnawski (2000-). **Sekretarze gen.:** Beata Pokryszko (1991-2002), Marek Wanat (2003-).

Charakterystyka działalności

Głównym inicjatorem powołania Polskiego Towarzystwa Taksonomicznego był prof. Lech Borowiec, a członkami założycielami — Aleksander Bielecki, L. Borowiec, Lech Buchholz, Jerzy Budzik, Katarzyna Bulman, Marek Bunalski, Roland Dobosz, Grzegorz Gabryś, Jacek Gorczyca, Roman Hałaj, Dariusz Iwan, Jarosław Kania, Jerzy Adrian Lis, Joanna Mąkol, Andrzej Palaczyk, Beata Pokryszko, Romuald Jacek Pomorski, Dariusz Skarżyński, Jerzy Szypuła, Stanisław Adam Ślipiński, Dariusz Tarnawski, Jerzy Turzański, Marek Wanat, Andrzej Woźnica, Tadeusz Zatwarnicki.

Statut PTT zatwierdzony 9 października 1990 r. wyznacza cztery cele działania: badania naukowe w zakresie teorii taksonomii, taksonomii zwierząt, zoogeografii i faunologii; gromadzenie zbiorów naukowych i bibliotecznych; rozwijanie i popularyzowanie wiedzy przyrodniczej oraz działalności na rzecz ochrony przyrody; wydawanie czasopisma naukowego poświęconego teorii taksonomii i taksonomii bezkręgowców. Zadania statutowe Towarzystwo realizuje poprzez: inspirowanie i koordynowanie badań taksonomicznych, zoogeograficznych i faunistycznych; organizowanie zespołów badawczych, również międzynarodowych do opracowywania poszczególnych tematów badawczych i koordynowania ich działalności; współpracę z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi o podobnym charakterze; organizowanie wyjazdów i ekspedycji naukowych celem zbierania materiałów naukowych dla potrzeb własnych Towarzystwa i na zlecenie różnych instytucji i organizacji; utworzenie centrum informacyjnego, gromadzącego dane z zakresu taksonomii, zoogeografii i faunistyki w odniesieniu do wszystkich grup bezkręgowców, celem wymiany międzynarodowej; utworzenie placówki muzealnej gromadzącej zbiory bezkręgowców; wymianę materiałów naukowych i literatury oraz kontakty personalne z innymi ośrodkami badawczymi; organizowanie zjazdów i konferencji naukowych; organizowanie kursów i szkoleń specjalistycznych; powołanie czasopisma lub wydawnictwa ciągłego będącego organem Towarzystwa, poświęconego taksonomii zwierząt bezkręgowych jak i teorii taksonomii.

Towarzystwo swoim zasięgiem oddziaływania obejmuje cały kraj, do PPT należą uczeni z różnych ośrodków naukowych w Polsce i pięciu z zagranicy (1 z Niemiec, 3 — Rosji i 1 z Ukrainy). Finansuje swoją działalność ze składek członkowskich, a wydawanie czasopisma „Genus” w dużej części dotowane jest przez Komitet Badań Naukowych.

Członkowie Towarzystwa prowadzą badania naukowe w zakresie teorii taksonomii, taksonomii zwierząt, zoogeografii i faunologii. Corocznie PTT organizuje „Warsztaty taksonomiczne”, w 2003 r. odbył się I Kongres

Taksonomii Polskiej, mający na celu konsolidację wszystkich taksonomów polskich (także botaników i paleontologów), którzy dotychczas działają w dużym rozproszeniu. Nastąpiła na nim wymiana najnowocześniejszych poglądów, został przedstawiony aktualny stan i perspektywy dla dalszych badań taksonomicznych oraz omówiono najpilniejsze problemy badawcze. Dzięki Kongresowi PTT chce zainicjować wydawanie specjalistycznego periodyku naukowego, poświęconego teorii taksonomii i taksonomii różnych grup organizmów.

Towarzystwo od 1990 r. regularnie wydaje kwartalnik „Genus. International Journal of Invertebrate Taxonomy”, zajmujący się taksonomią zwierząt bezkręgowych. W latach 1990-2003 ukazało się 49 zeszytów czasopisma „Genus” i 12 tomów wydawnictw zwartych w postaci suplementów do kwartalnika. „Genus” jest rozpowszechniany w ramach wymiany naukowej za publikacje polskie i zagraniczne, zajmujące się systematyką i taksonomią zwierząt.

Członkowie Towarzystwa współpracują z wieloma zagranicznymi ośrodkami naukowymi, biorą udział w licznych konferencjach.

Biblioteka PTT gromadzi czasopisma i książki biologiczne, głównie o tematyce taksonomicznej.

Wydawnictwa ciągłe:

Genus. International Journal of Invertebrate Taxonomy. Wrocław 1990 Vol. 1 —

Źródła: Statut Polskiego Towarzystwa Taksonomicznego. Wrocław 1990.

Strona internetowa: www.biol.uni.wroc.pl/cassidae

e-mail: elater@biol.uni.wroc.pl, cassidae@biol.uni.wroc.pl

Dariusz Tarnawski

ŚLĄSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE

Societas Entomologica Silesiana

Silesian Entomological Society

Schlesische Entomologische Gesellschaft

Rok zał.: 1992. **Siedziba:** 41-902 Bytom, Pl. Jana III Sobieskiego 2 (Muzeum Górnośląskie). **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd. **Archiwum.** **Liczba członków:** 23 założycieli (1992), 176 (2002). **Prezisi:** Jerzy A. Lis (1992-96), Roland Dobosz (1996-). **Sekretarze:** Roland Dobosz (1992-96), Waldemar Żyła (1996-).

Charakterystyka działalności

Inicjatorami założenia Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego byli: Jerzy A. Lis, Roland Dobosz, Antoni Kuśka, Mirosław Nakonieczny. Grupę

członków-założycieli tworzyły 23 osoby, w większości członkowie Górnośląskiego Oddziału Pol. Tow. Entomologicznego.

Celem Towarzystwa, w myśl statutu zarejestrowanego 22 września 1992 r. (zmiany w 1998 r.), jest: przyczynianie się do rozwoju nauki z zakresu szeroko pojętej entomologii; upowszechnianie i rozwijanie zainteresowań entomologicznych w społeczeństwie; przyczynianie się do zintegrowania środowiska entomologicznego, podejmowanie działań na rzecz ochrony przyrody; współpraca z innymi stowarzyszeniami i instytucjami krajowymi i zagranicznymi o podobnych zadaniach. Cele statutowe Towarzystwo realizuje poprzez: inspirowanie i koordynowanie indywidualnych badań entomologicznych; organizowanie zespołów badawczych i komisji specjalistycznych, również międzynarodowych, do opracowywania programów i poszczególnych tematów badawczych oraz koordynowanie ich działalności; organizowanie wyjazdów i ekspedycji naukowych celem zbierania materiałów naukowych dla potrzeb własnych Towarzystwa, jak również na zlecenie różnych instytucji i organizacji; gromadzenie dokumentacji entomofaunistycznej ze szczególnym uwzględnieniem fauny owadów Śląska; wspieranie centrum informacyjnego przy Dziale Przyrody Muzeum Górnośląskiego, gromadzącego dane z zakresu entomofauny Górnego Śląska; wymianę materiałów naukowych i piśmiennictwa oraz kontakty personalne z innymi stowarzyszeniami i instytucjami badawczymi w kraju i za granicą; organizowanie zebrań członków poświęconych prezentacji i omawianiu osiągnięć entomologii, koordynacji badań i sprawom Towarzystwa; organizowanie zjazdów i konferencji naukowych, kursów i szkoleń specjalistycznych; wydawanie opinii i orzeczeń specjalistycznych z zakresu entomologii; organizowanie wystaw, prelekcji i odczytów popularyzujących wiedzę entomologiczną; wnioskowanie u odpowiednich organów władzy państwowej i samorządowej wprowadzania różnych form ochrony entomofauny oraz obszarów entomologicznie cennych; wydawanie czasopisma pt. „Acta Entomologica Silesiana”, będącego oficjalnym organem naukowym Towarzystwa oraz wewnętrznego biuletynu o charakterze informacyjno-sprawozdawczym, związanego z rozwojem nieprofesjonalnego ruchu entomologicznego, a także innych wydawnictw z zakresu entomologii.

Towarzystwo kontynuuje działalność Górnośląskiego Oddziału Pol. Tow. Entomologicznego, powstałego w 1957 r. w Bytomiu, który zakończył działalność z chwilą powstania ŚTE. Jest spadkobiercą tradycji Entomologischer Verein Oberschlesien, działającego w Bytomiu w l. 1902-45.

Członkami Towarzystwa są naukowcy-specjaliści z różnych dyscyplin entomologii oraz amatorzy i miłośnicy owadów. Towarzystwo ma zasięg ogólnopolski, działalność opiera się na pracy społecznej członków, środki finansowe na realizację zadań pochodzą ze składek członkowskich i dotacji celowych.

Towarzystwo organizuje entomologiczne badania terenowe w różnych regionach Polski, głównie na Śląsku oraz za granicą. Kompleksowe

badania prowadzone były na terenie „Żabich dołów” w Bytomiu i przyczyniły się do utworzenia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego. Od wielu lat systematycznie badany jest rezerwat leśny „segiet” w Bytomiu, a w l. 1997-99 eksplorowano rezerwaty kserotermiczne Ponidzia. Towarzystwo zorganizowało w latach 2000-2002 ekspedycje naukowe do Turcji w Góry Amanus, które zakończyły się odkryciem kilku nowych dla nauki gatunków chrząszczy. W 2003 r. zorganizowana została wyprawa do Kirgistanu.

W 1997 r. odbył się w Brynku zjazd jubileuszowy z okazji 150 rocznicy powstania we Wrocławiu Verein für Schlesische Insektenkunde, 40 rocznicy założenia w Bytomiu Górnośląskiego Oddziału Pol. Tow. Entomologicznego i 5 lat działalności ŚTE. W dniach 9-11 maja 2003 r. odbył się Walny Nadzwyczajny Zjazd ŚTE w Brynku z okazji 100-lecia ruchu entomologicznego na Górnym Śląsku. Na zebraniach (4 w ciągu roku) członkowie wygłaszają referaty poświęcone prowadzonym badaniom oraz bieżącym problemom entomologii.

Członkowie Towarzystwa uczestniczą w upowszechnianiu osiągnięć nauki, prowadząc prelekcje w szkołach, współorganizując wystawy czasowe i objazdowe w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu: Owady i ludzie (1994), Co w budkach piszczki (1996), Wyprawa po złote runo Amanus 2000-1 (2002). Od 1993 r. ŚTE wydaje rocznik „Acta Entomologica Silesiana”, w którym publikuje oryginalne prace z dziedziny faunistyki i taksonomii owadów, krótkie doniesienia naukowe oraz materiały historyograficzne.

ŚTE współpracuje stale z Pol. Tow. Entomologicznym. Członkowie ŚTE zamieszkali w Legnicy powołali odrębne Legnickie Tow. Entomologiczne. Kontakty zagraniczne obejmują liczne towarzystwa entomologów oraz instytucje naukowe w Niemczech, Rosji, Ukrainie i Czechach.

W archiwum Towarzystwa znajdują się akta ŚTE i Górnośląskiego Oddziału Pol. Tow. Entomologicznego w Bytomiu.

Wydawnictwa ciągłe:

Acta Entomologica Silesiana. Bytom 1993 Vol. 1 —

Biuletyn Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego. Bytom 1995—1996 Nr 1—2

Źródła: Statut Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego. „Acta Entomologica Silesiana” 1999-2000 (r. wyd. 2001) Vol. 7-8 s. I-VI.

Literatura: T. B. Hadaś: *Jubileuszowy zjazd Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego, Brynek, 12-13 września 1997 r.* „Wiadomości Entomologiczne” 1997 (r. wyd. 1998) T. 16 nr 3/4 s. 237-238. — Tenże: *Powstanie i działalność Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego w latach 1992—1997.* „Acta Entomologica Silesiana” 1997—1998 (r. wyd. 1999) Vol. 5/6 s. 55-64. — Tenże: *Zjazd i Jubileuszowe Nadzwyczajne III Walne Zebranie Członków Śląskiego Towarzystwa Entomologicznego.* Brynek, 12-13 września 1997 r. Tamże 1997-1998 (r. wyd. 1999) Vol. 5/6 s. 69-71.

*Tadeusz B. Hadaś
Waldemar Żyła*

TOWARZYSTWO FIZJOGRAFICZNE
Physiographical Society

Rok zał.: 1991. **Siedziba:** 00-679 Warszawa, ul. Wilcza 64 (Muzeum i Instytut Zoologii PAN). **Oddział:** Kraków (Muzeum Przyrodnicze Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN). **Struktura organizacyjna:** Walne Zebranie, Zarząd. **Liczba członków:** 19 (1992), 60 (2003). **Przewodnicząca:** Anna Liana (1992-). **Sekretarze:** Barbara Bierzyńska (1992-99), Waldemar Mikołajczyk (2003-).

Charakterystyka działalności

Towarzystwo Fizjograficzne jest stowarzyszeniem nawiązującym do tradycji wcześniejszych instytucji i stowarzyszeń, m.in. Komisji Fizjograficznej Pol. Tow. Krajoznawczego¹, Komisji Fizjograficznej Tow. Naukowego Krakowskiego², do działającego od XIX w. kręgu ludzi związanych z „Pamiętnikiem Fizjograficznym”, skupiającego wielu przyrodników i humanistów z warszawskiego ośrodka naukowego. Do obecnego Tow. Fizjograficznego należy grono przyrodników z ośrodków naukowych w całym kraju, przekonanych o potrzebie zintensyfikowania szeroko pojętych badań fizjograficznych, a zwłaszcza dotyczących świata roślin i zwierząt. Skuteczna ochrona przyrody i zachowanie bioróżnorodności nie jest możliwe bez wiedzy o aktualnych zasobach środowiska przyrodniczego, jego bogactwie, walorach i przestrzennym rozmieszczeniu poszczególnych komponentów.

Zadaniem Towarzystwa, w myśl statutu zatwierdzonego 15 listopada 1991 r., „jest inicjowanie, organizowanie i koordynowanie badań nad zasobami środowiska przyrodniczego w aspekcie przestrzennego zróżnicowania, w szczególności nad zasobami fauny i flory na tle regionalnych warunków środowiskowych. Towarzystwo upowszechnia wiedzę przyrodniczą, w tym wyniki własnych badań”. Do ważnych celów TF należy podejmowanie akcji służących ochronie środowiska przyrodniczego oraz popularyzowanie wiedzy o walorach środowiska i potrzebie ich ochrony. Towarzystwo przy pomocy powołanych przez siebie zespołów badawczych i sieci współpracowników indywidualnych organizuje prace inwentaryzacyjne i dokumentacyjne w różnych regionach geograficznych, głównie w kraju, ale także za granicą. Współdziała z władzami regionalnymi i udziela im pomocy w przygotowywaniu projektów przestrzennego zagospodarowania, dokonuje przyrodniczej waloryzacji określonych obiektów i obszarów, wysuwa pod adresem władz administracyjnych postulaty ochronne. Inspiruje i pomaga w tworzeniu regionalnych muzeów przyrodniczych i wystaw oraz prowadzi inne rodzaje popularyzacji i edukacji ekologicznej. Prowadzi działalność wydawniczą o charakterze naukowym i popularyzatorskim, ma też prawo do gromadzenia zbiorów naukowych i bibliotecznych.

Terenem działania Towarzystwa jest obszar całego kraju. Fundusze pochodzą ze składek członkowskich, dotacji, darowizn, subwencji, dochodów z działalności statutowej; ma prawo prowadzić działalność gospodarczą.

Podstawowym celem Towarzystwa, realizowanym poprzez organizowanie i prowadzenie badań w poszczególnych regionach, jest wypełnianie luk w stanie badań zasobów przyrodniczych Polski. Do najsłabiej poznanych należą wschodnie regiony kraju i one są badane w pierwszej kolejności. Obecnie trwa inwentaryzacja fauny w zakresie wybranych grup zwierząt na terenie Kotliny Sandomierskiej.

W latach 1991-95 Towarzystwo prowadziło badania na terenie Lasów Janowskich, a także rozpoczęło inwentaryzację przyrodniczą gminy Modliborzyce. Wstrzymanie dotacji na tę ogólnopolską akcję przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska zmusiło Towarzystwo do modyfikacji i ograniczenia planów; efektem inwentaryzacji było jednak przygotowanie wystawy oraz monografii przyrodniczej gminy Modliborzyce. Nawiązano współpracę z miejscowymi szkołami i władzami gminy. Na wniosek Towarzystwa utworzono kilka pomników przyrody oraz jeden rezerwat przyrody.

Obecnie Towarzystwo ma swój udział w badaniach fauny Puszczy Sandomierskiej, prowadzonych przez Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie; przygotowywane są wnioski dotyczące ochrony obszarowej na terenie tej Puszczy.

W zakresie organizacji życia naukowego Towarzystwo prowadziło badania, utrzymywało i udostępniało bazę terenową, zainicjowało organizację sesji, poświęconej wartości i zagospodarowaniu środowiska przyrodniczego gminy Modliborzyce i aktywnie w niej uczestniczyło.

Dużo uwagi poświęcono upowszechnieniu wiedzy przyrodniczej. Zorganizowano wystawę „Na pograniczu regionów”, eksponowaną w Modliborzycach, Janowie Lubelskim, Zwierzyńcu, Otwocku; partycypowano w przygotowaniu wystawy „W widłach Wisły i Sanu — Puszcza Sandomierska i jej przyroda”, którą prezentowano w Stalowej Woli, Rzeszowie, nadleśnictwie w Tuszynie, Modliborzycach, Janowie Lubelskim, Tarnobrzegu i Kolbuszowej. Wystawom towarzyszyły pogadanki, wywiady w miejscowych rozgłośniach radiowych i lokalnych stacjach TV.

Dla młodzieży organizowano ankiety i konkursy: ankietę na temat środowiska przyrodniczego gminy Modliborzyce w trzech szkołach, połączoną z konkursem na najciekawsze wypowiedzi; konkurs dla dzieci i młodzieży nt. nazwy lokalne uroczysk, cieków i innych fragmentów krajobrazu.

Towarzystwo rozpoczęło w 2002 r. wydawanie własnego czasopisma „Nowy Pamiętnik Fizjograficzny” — półrocznika, w którym publikowane są m. in. prace wykonane w ramach własnych programów badawczych. Wydało dwie książki: *Na pograniczu regionów. Monografia przyrodnicza*

gminy Modliborzyce. Red. A. Liana (Warszawa 1997) oraz A. Liana: *Bibliografia fauny Roztocza i Roztoczańskiego Parku Narodowego* (Warszawa 1994).

Towarzystwo współpracuje ze Stalowowolskim Tow. Kulturalnym, Regionalnym Tow. Kultury w Kolbuszowej, Tow. Historycznym w Tarnobrzegu.

Wydawnictwa ciągłe:

Nowy Pamiętnik Fizjograficzny. Warszawa 2002 T.1 —

Literatura: A. Liana: *Towarzystwo Fizjograficzne*. „Biologia w Szkole” 1998 R. 51.

— *Towarzystwo Fizjograficzne*. „Nowy Pamiętnik Fizjograficzny” 2002 T. 1 z. 1.

e-mail: aliana@miiz.waw.pl

Anna Liana
Waldemar Mikołajczyk

¹ Por. hasło o Pol. Tow. Krajoznawczym zamieszczone w 2 części II tomu *Słownika*.

² Por hasło o Tow. Naukowym Krakowskim zamieszczone w 1 części II tomu *Słownika*.